

183. Torstaina 14 päivänä tammikuuta 1999

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laeiksi vakuutusoi-
keudesta annetun lain ja eräiden muiden
lakien muuttamisesta hallintolainkäyttö-
lain voimaantulon johdosta 7243

Hallituksen esitys 83/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 22/1998 vp

2) Hallituksen esitys raideliikennevas-
tuulaiksi ja laiksi liikennevakuutuslain
muuttamisesta „

Hallituksen esitys 234/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 23/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi julkishallin-
non ja -talouden tilintarkastajista 7245

Hallituksen esitys 242/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 65/1998
vp

4) Hallituksen esitys maaseutuelinkei-
nojen rahoituslaiksi ja eräiksi siihen liitty-
viksi laeiksi „

Hallituksen esitys 60/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
15/1998 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi kiinteistön-
muodostamislain, kiinteistörekisterilain 5
ja 14 b §:n ja kiinteän omaisuuden ja eri-
tyisten oikeuksien lunastuksesta annetun
lain 49 a §:n muuttamisesta 7256

Hallituksen esitys 110/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
16/1998 vp

6) Hallituksen esitys laiksi eläkeoikeu-
den siirtämisestä Suomen työeläkejärjes-
telmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjes-
telmän välillä sekä eräiksi siihen liittyviksi
laeiksi 7257

Hallituksen esitys 258/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
36/1998 vp

7) Hallituksen esitys eräiden asuntolai-
noitusta koskevan lainsäädännön muu-
toksenhakusäännösten muuttamiseksi „

Hallituksen esitys 237/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Lähetekeskustelu

8) Lakialoite laiksi Lapin vajaatuottois-
ten metsien kunnostamisesta annetun lain
1 §:n muuttamisesta 7258

Lakialoite 139/1998 vp (Hannu Takkula /
kesk)

9) Lakialoite laiksi autoverolain 3 §:n muuttamisesta 7260

Lakialoite 143/1998 vp (Armas Komi / kesk)

10) Lakialoite laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta „

Lakialoite 144/1998 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

11) Lakialoite laiksi kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain muuttamisesta 7261

Lakialoite 145/1998 vp (Klaus Hellberg /sd ym.)

12) Lakialoite laiksi vanhusten suojelusta 7264

Lakialoite 146/1998 vp (Tuula Haatainen /sd ym.)

13) Lakialoite laiksi varainsiirtoverolain 6 §:n muuttamisesta 7274

Lakialoite 147/1998 vp (Sinikka Hurskainen /sd)

14) Lakialoite laiksi varainsiirtoverolain 2 §:n muuttamisesta 7275

Lakialoite 148/1998 vp (Sinikka Hurskainen /sd)

15) Lakialoite laiksi tieliikennelain 72 §:n muuttamisesta „

Lakialoite 149/1998 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

16) Lakialoite laiksi metsästyslain 87 §:n muuttamisesta 7276

Lakialoite 150/1998 vp (Raimo Mähönen /sd ym.)

Mietintöjen pöydällepano

17) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta 7277

Hallituksen esitys 174/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 21/1998 vp

18) Hallituksen esitys laiksi korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annetun lain muuttamisesta 7277

Hallituksen esitys 196/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 22/1998 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Andersson C., Biaudet, Bremer, Hassi, Järvilahti, Kiljunen, Koistinen, Korhonen R., Koskinen M., Lipponen, Markkula M., Metsämäki, Pehkonen, Penttilä, Rantanen, Sasi, Soininvaara ja Vistbacka.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Korhonen R., Sasi, Markkula M. ja Biaudet.

Ilmoitussasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden perusteella ed. Penttilä sekä muun syyn perusteella edustajat Biaudet, Koistinen, Metsämäki, Pehkonen, Rantanen, Soininvaara ja Törnqvist,

tästä ja huomisesta päivästä sairauden perusteella ed. M. Koskinen, virkatehtävien perusteella ed. Kiljunen ja muun syyn perusteella ed. Bremer sekä

ensi helmikuun 16 päivään sairauden perusteella ed. M. Markkula.

Valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tänään päivättyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat eduskunnalle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 38 b §:n mukaisesti ilmoitukset muutoksista kirjelmässä mainittujen valtioneuvoston jäsenten, ministereiden Niinistön, Norrbackin, Tainan, Enestamin, Jaakonsaaren, Kalliomäen, Backmanin, Haaviston, Hemilän,

Auran ja Skinnarin selvityksiin sidonnaisuuksistaan (VN 4/1998 vp). Nämä hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitettut selvitykset on esitelty eduskunnalle aiemmin.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laeiksi vakuutusoikeudesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta hallintolainkäyttölain voimaantulon johdosta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 83/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 22/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 22. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohdittaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

1. lakiehdotuksen 2—5, 5 a, 5 b ja 8—10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
2. lakiehdotuksen 52 ja 54 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
3. lakiehdotuksen 58 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
4. lakiehdotuksen 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
5. lakiehdotuksen 10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
6. lakiehdotuksen 20 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
7. lakiehdotuksen 13 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
8. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
9. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
10. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
11. lakiehdotuksen 40 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
12. lakiehdotuksen 32 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
13. lakiehdotuksen 37 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

14. lakiehdotuksen 12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

15. lakiehdotuksen 19 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

16. lakiehdotuksen 23 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

17. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,

18. lakiehdotuksen 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

19. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,

20. lakiehdotuksen 53 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

21. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,

22. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,

23. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,

24. lakiehdotuksen 39 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

25. lakiehdotuksen 39 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

26. lakiehdotuksen 32 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

27. lakiehdotuksen 13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

28. lakiehdotuksen 32 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

29. lakiehdotuksen 26 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys raideliikennevastuulaiksi ja laiksi liikennevakuutuslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 234/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 23/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohdittaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. M. Pohola: Arvoisa puhemies! Kysymys on hyvin merkittävästä lainsäädäntöuudistuksesta sikäli, että rautatien käytöstä johtuvan

vahingon vastuista on säädetty viimeksi sata vuotta sitten ja nyt tämä vanha laki aiotaan korvata raideliikennevastuulailla.

Tilannehan Suomessa rautateilla on se, että vuosittain sattuu noin 80 henkilövahinkoon johtanutta onnettomuutta ja kymmenvuotisjaksolla 1985—95 rautateilla sattui 9 000 vahinkoa. Kaikkiaan rautatieonnettomuuksista aiheutuu yhteiskunnalle, lähinnä Valtionrautateille, vuosittain keskimäärin 230 miljoonan markan kulut, eli on melko huomattavasta summasta kysymys. Raitioliikenteessä 90-luvulla sattui vuosittain keskimäärin noin 300 yhteenajovahinkoa.

Tämä lakiehdotus, kuten vanha lakikin, lähtee niin sanotun ankaran vastuun pohjalta, joten varsinaista tuottamusta ei tässä tarvita, vaan vastuu on siitä riippumaton.

Lakivaliokunnassa on noussut esille lähinnä kaksi keskeistä kysymystä. Uusi laki tullaan ulottamaan myös raitiovaunuliikenteeseen. Näin toki on ollut vanhankin lain osalta, mutta oikeuskäytäntöön pohjautuen, eli vanha laki sellaisenaan koski vain rautateitä, mutta oikeuskäytäntö tulkitsi asian niin, että se koski myös raitiovaunuliikennettä. Nyt mukaan tulee sitten metroliiikenne modernin yhteiskunnan uutena raideliikennetapana.

On omaksuttu myös uusi termi raidekulku-neuvo, joka kuvaa näitä kaikkia kolmea: rautatietä, metroa ja raitiovaunuliikennettä. Tätä lakia sovelletaan siis kaikkiin.

Mutta lakivaliokunta herätti sen kysymyksen, miten on raitiovaunuliikenteen osalta, koska raitiovaunuliikenne, toisin kuin raide- ja metroliiikenne, kulkee ihmisten keskellä useinkin suojaamattomalla väylällä. Kysymys kuului, tulisiko raitiovaunuliikenteen säännösten olla pikemminkin liikennevakuutuslain piirissä kuin tämän uuden lainsäädännön piirissä. Lakivaliokunta kuitenkin päätyi siihen, että raitiovaunuliikenne sopii paremmin tähän lainsäädäntöön, mutta että asiaa on syytä seurata hyvin tarkasti.

Toinen keskeinen kysymys oli myötävaikuttaminen. Nimenomaan viime aikoina ja myös aikaisemmin on tapahtunut itsemurhia: henkilö on heittäytynyt esimerkiksi metrokiskoille tai rata-kiskoille ja tällä tavalla saanut surmansa. Nyt kysymys kuuluu, millä lailla tämä myötävaikuttaminen vahinkoa määrättäessä huomioidaan. Lakivaliokunta on nimenomaan todennut, että lähtökohtaisesti tilanne on se, että luvaton liikuminen rautatiealueella osoittaa jo käytännössä törkeää huolimattomuutta, joten itsemurhatilanteissa myötävaikutussääntö tulee yleensä jo

tätä kautta sovellettavaksi, ja katsoi, ettei tässä suhteessa ole syytä suurempiin muutoksiin.

Kaiken kaikkiaan laki on tervetullut ja on korkea aika saattaa tuo vanha, jo sata vuotta täyttänyt laki uuteen, laajennettuun muotoonsa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. M. Pohjola käytti asiantuntevan puheenvuoron lakivaliokunnan suunnalta, mutta mainitsi myös raideliikenteen onnettomuuksien lisääntymisen Suomessa viime vuosien aikana.

Tässä kohtaa yleiskeskustelua haluaisin todeta sen, että erilaisten tutkimusten ja selvitysten johdosta, joita VR:nkin aktiivisuus on tuottanut, voidaan todeta yhteenvedonomaaisesti, että yksi onnettomuuksien aiheuttajasyys, joka jää jäljelle, on se, että liikenteen nopeus, aikataulujen tiukuus on lisääntynyt, työntekijöiden, tässä tapauksessa veturimiesten, työtehtävien paine kasvanut, ja tämä on ollut myötävaikuttava tekijä näihin aika lukuisiin onnettomuuksiin, samoin kuin se, että perusradan tila on ollut heikko ja on ollut laajoja korjaustöitä, jotka ovat liittyneet näihin onnettomuustapahtumiin. Tähän on tullut tietty yhteenvedonomainen ratkaisu, joka on ollut se, että junien nopeuksia lasketaan.

Tämän halusin, arvoisa puhemies, tässä kohdalla yleiskeskustelua tuoda esiin.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Näin lakivaliokunta on ehdottanut, eikä minulla sen jäsenenä ole tietysti mitään tätä vastaan, toisin sanoen, että raitiotie-, metro- ja junaliikenne ovat samojen säännösten alaisia tämän lainsäädännön puitteissa.

Mutta niin kuin lakivaliokunnassa aika laajasti asiasta keskusteltiin, hyvin pitkälti oltiin myös sitä mieltä, että yhtä hyvin saattaisi raitiotieliikenne olla muun, normaaliin liikenteeseen liittyvän vastuun alainen, koska suuri osa raitiotieliikennettä liikkuu tavanomaisten liikennesääntöjen puitteissa kaduilla, risteyksissä jne. On tietysti alueita, joissa se on eristetty. Puhuttiin jostakin Mäkelänkadun alueesta, jossa se on keskellä puistokäytävää. Se ei nyt ole ehkä niinkään hyvä esimerkki, mutta joka tapauksessa on alueita, joissa se on eristettynä muusta liikenteestä. Yhtä hyvin se olisi kuitenkin voinut olla normaali liikenteeseen liittyvien lakien alainen, mutta tästä ei nyt tietysti ole mitään haittaa, vaikka se on tälläkin tavalla kuin nyt säädettiin. Näin on päätetty, ja jos joskus sitten tulee sadan vuoden kuluessa muutospaineita, toki sadan vuoden kuluessa sitten on aikaa muuttaa niitä säännöksiä,

niin kuin tänä aikana nyt sitten on tälläkin kertaa tapahtunut.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—20 §, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 20 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 242/1998 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 65/1998 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 65. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—27 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys maaseutuelinkeinojen rahoituslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 60/1998 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! Maaseutuelinkeinojen rahoituslaissa on keskeistä maa-

talouden päätoimisuuden määrittely sekä maaseutupoliittisesti keskeisten periaatteiden linjaus muun muassa asumisen merkityksestä maatalouspolitiikan tukijärjestelmien suhteen. Valtiovarainvaliokunta muun muassa lausunnossaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle perustellusti totesi Suomen muista EU-maista poikkeavan aluerakenteen ja harvan maaseutuasutuksen erityispiirteet, jotka puoltavat muun muassa niitä toimia ja maatalouspoliittisia ratkaisuja, joilla varmistetaan vähimmäisasutuksen ylläpitäminen epäsuotuisilla alueilla. Nimenomaan toisaalta Itä- ja Pohjois-Suomen kotieläintuotantovaltaisuus ja koko Suomenkin maataloustuotannon kotieläinvaltaisuus — pelkästään maitotalouden osuus Suomen maataloustulosta on 38 prosenttia, kun se EU-maissa keskimäärin on 18 prosenttia — puoltaa tietysti tätä lähestymistapaa, että asumisvaatimusta korostetaan, ja toisaalta riittävä asutus turvaa myös palvelujen, kauppajen, postin sekä terveydenhoitopalvelujen säilymisen alueella.

Määrittelyn väljentäminen muodostaa Suomen olosuhteissa maaseudun asuttuna säilymiselle selkeän uhan, ja on siksi ollutkin varsin yllättävää, että nimenomaan keskusta, kokoomus, kristilliset ja Rkp, jotka juhlapuheissa maaseudun asuttuna pitämisestä kantavat huolta, olivat valmiit väljentämään eteläsuomalaisen, tiloillaan asumattomien virkamiesviljelijöiden etujen mukaisiksi nämä tulkinnot maa- ja metsätalousvaliokunnassa äänin 9—8. Valtiovarainvaliokunnassa vielä ed. Vihriälän johtama keskusta oli meidän kanssamme samaa mieltä, mutta ilmeisesti ed. Kalli on pannut hänetkin järjestykseen joukkoiheen huomiossa äänestyksessä.

Asutusvaatimuksen poistaminen maaseutuelinkeinojen rahoituslaista on erittäin huolestuttavaa. Investointituissa on otettava selkeästi huomioon tilalla asumisen ja päätoimisen perheviljelyn tarpeet. Asumisvelvollisuuden väljentäminen luo myös eläinsuojelullisia epäkohtia. Näitä ei kestä pyrkimyksemme kohti eettisesti ja laadullisesti korkeatasoista tuotantoa.

Sosialidemokraatit, vihreät ja vasemmistoliitto ovat jättäneet myös pykälämuutoksia sisältävän vastalauseen maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintöön liittyen. Kysymys ei ole pelkästään voimavarojen oikeasta suuntaamisesta vaan myös sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta sekä tuotantorakenteemme erityispiirteiden huomioon ottamisesta. Maataloustuen sosiaalinen porrastus merkitsisi tukien ylärajojen aikaansaa-

mista suurille tiloille sekä tuen suuntaamista selkeämmin työvoimavaltaisuuden ja tilan hoidon vaikeusasteen mukaan. Ennen kaikkea niukat käytettävissä olevat voimavarat puoltavat sitä, että suuntaamme tukea niille, joiden tuki mahdollistaa selviytymisen muun muassa nuorten viljelijöiden osalta.

Tilakoon suurentamista on usein markkinoitu ainoana ratkaisuna. Usein kohtuullisen tulotason saavuttaminen edellyttää tilalla mieluummin tuotannon monipuolistamista ja kustannusten supistamista kuin maataloustuotannon laajentamista. Erityisesti pientilojen toimintaan on suunnattava laina- ja avustusjärjestelyillä mahdollisuus monipuolisempaan yritystoimintaan.

Investointi- ja tukipolitiikan tulee olla koko maassa mahdollisimman yhtenäistä. Lisäksi on pyrittävä siihen, että investointituen tasossa ei olisi perusteettomia eroja alueiden välillä. Rahoitustoimenpitein tulee tukea ensisijaisesti nuoria viljelijöitä ja toimivien kotieläinyritysten taloudellista kannattavuutta. Viljelijöiden päätoimisuudessa on korostettava ympärivuotista työpanosta. Yritystoiminnan rahoitusjärjestelmiä olisi selkiennytävä muun muassa luomalla maaseudun kaikkia pieniä yrityksiä koskeva riskirahoitusjärjestelmä, joka helpottaisi vaihtoehtoisen yritystoiminnan syntymistä ja luonnonmukaisen tuotannon nousemista todella luomutuotannon pääpainopisteeksi muun muassa tuotannon kehittämisessä.

Kaiken kaikkiaan nyt vihdoinkin pitäisi ymmärtää, että näin ei voi jatkaa, mitä ennen EU:ta MTK:n ja kepun johtama maatalouspolitiikka on merkinnyt. Nykyään yritetään niitä samoja syntejä siirtää myöskin EU-ilmastoon kansallisissa ratkaisuissa. Tarvitaan maatalousreformia, jotta maaseutu selviää, ja on tehtävä uusia linjauksia. Tältä osin on erittäin tärkeitä, että pykälämuutosesitykset, jotka vastalauseessamme ovat, otettaisiin huomenna todella vakavasti. Siellä on, niin kuin ed. Pulliainen erittäin hyvin minusta eilen ensimmäisessä käsittelyssä toi esille, viestiä Euroopan unionin maatalouden rakenteen ja maatalouden politiikan uudistamisen periaatteisiin. Mutta siinä on ennen kaikkea meille itsellemme viestiä siitä, miten me voimme vaatia EU:lta erilaisten luonnon- ja tuotanto-olosuhteiden huomioon ottamista ja erojen huomioon ottamista, jos me emme itse pysty kansallisilla veroja velkarahoilla suuntaamaan tukea oikeuden mukaisesti.

Täällä on todella ollut pikkuisen havaittavissa, että eräät politiikassa mukana olevat, Etelä-

Suomen viljelijöihin kytköksissä olevat ikään kuin hoitavat etujärjestöpolitiikkaa täällä hyvin ison periaatteellisen asian kyseessä ollessa.

Me lähdemme siitä, että maaseutuyrityksen hoidon vaatiman sidonnaisuuden asteen tulee näkyä maksettavissa investointituissa siten, että tuen määrä on suhteessa suurempi niille tuen saajille, joiden ajallinen sidonnaisuus maaseutuyrityksen hoitamiseen on suuri.

Toisaalta on selvästi nähtävissä, että tämä väljentäminen saattaa luoda myöskin eläinsuojelullisia epäkohtia ja on jo luonut. Yksi syy on tietysti Euroopan unionin tukipolitiikka, joka myöskin motivaatiomielessä aiheuttaa ongelmia, mutta erityisesti asumisvaatimuksen väljentäminen eläinpuolella tuo ja on jo tuonut selkeitä eläinsuojelullisia epäkohtia. Tämän takia meidän mielestämme olisi myöskin eläinperusteinen luonnonhaittakorvaus voitava kokonaan tai osittain periä takaisin ja tuen maksaminen keskeyttää, mikäli tuen saajan on todettu lainvoimaisella päätöksellä syyllistyneen rikoslain eläinsuojelurikokseen. Tällä tavalla saataisiin selkeä sanktio EU-tukien rahastamisen kautta tapahtuville epäkohdille.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 1. lakiehdotuksen käsiteltyn pohjaksi hyväksyttäisiin maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön vastalauseessa ehdotetulla tavalla muutettu lakiehdotus.

Lisäksi, arvoisa puhemies, toivon, että huomenna äänestyksessä voitaisiin pöytäkirjaan merkitä, miten kukin on äänestänyt.

Ed. R. Korhonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Laki maaseutuelinkeinojen rahoituksesta on hyvä, ja kokoomuksen valtiovarainvaliokunnan ryhmä kannattaa tätä lakia. Sehän kokoaa ja selkiyttää lainsäädäntöä ja säännöstöä ja yhtenäistää menettelytapoja sekä kansallisten että EU-rahoitteisten tukiohjelmien osalta.

Ainoa kohta, jossa kokoomuksen edustajat eivät voi yhtyä mietintöön ja joka poikkeaa lain hengestä, on juuri asumisvaatimus. Juuri äsken kuulumme ed. Rajamäen puheenvuoron. Yhdyn hänen kantaansa asumisvaatimuksen osalta sikäli, että milloin maatalous on eläinten hoitoa, niin täytyyhän tietysti siellä olla joku, joka eläimiä hoitaa, joko viljelijä itse tai palkattu henkilö.

Mutta kun valtiovarainvaliokunta sitten lau-

sunnossaan ottaa sen kannan, että asumisvaatimuksen poistamisella edistettäisiin maaseudun autoitumista ja lisäksi myönteisten vaikutusten uskotaan olevan vaatimattomia, kokoomuksen valtiovarainvaliokunnan ryhmä ei voi tätä hyväksyä, sitä kappaletta, jonka täältä nyt luen: ”Saadun selvityksen mukaan asumisvaatimus on tähän saakka toiminut ennalta ehkäisevästi eli tukea ei ole haettu, ellei asumisehto täyty.” No, tämä pitää paikkansa. Asumisvaatimuksen säilyttämiselle tuen saamisen ehtona olisi valtiovarainvaliokunnan mielestä samat perusteet kuin luonnonhaittakorvauksen yhteydessä eli asumisvaatimus. Kokoomuksen edustajat katsovat, että asumisvaatimuksen poistamisella on voimakkaita positiivisia ja elävän maaseudun jatkoon kannalta ratkaisevia hyviä vaikutuksia.

Eräs keskeisin uudistus hallituksen esityksessä uudeksi maaseutuelinkeinolaiksi oli nimenomaan asumisvaatimuksen poistaminen maaseutuelinkeinojen rahoitusehdoista, lukuun ottamatta luonnonhaittakorvausta, lfa:ta, koskevaa tukea. Lakia valmisteltaessa oli tavoitteena ollut sekä rahoitusehtojen muuttaminen nykyiseen toimintaympäristöön paremmin soveltuviksi että toisaalta mukauttaa ehdot vastaamaan nykyistä paremmin EU:ssa omaksuttuja ehtoja.

Tällaisena ajan mukaisena ja EU:n sisällä tasapuolistavana muutoksena on laissa esitetty muun muassa asumisvaatimuksesta luopumista ja tukiedellytysten täyttymisen arviointia yrittäjäkohtaisesti nykyisen perhekohtaisen tarkastelun asemasta.

Asumisvaatimusta ei myöskään ole muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Tästä jo keskusteltiin eilen.

Maatalous on maaseudun runko. Maaseutuyritystoiminnan luonne on muuttunut niin, että sen kytkemistä asumista koskeviin melko kaava-maisiin edellytyksiin ei enää nykyoloissa voida pitää perusteltuna. Toimivan ja kilpailukykyisen maaseututaajaman muodostavat maalla asuvat ja muualla työssä käyvät. Maaseudun houkuttelevuudelle onkin oleellista, että pellot jatkossakin ovat maataloustuotannossa. Ja kuten kaikki tiedämme, maataloustuotanto ei kannata, ellei siihen tule EU- ja kotimaista tukea.

Tämä, että se on maataloustuotannossa, ei tarkoita, että maataloutta pitäisi tukea maise-manhoitomuotona vaan siis viljelijän viljelytuotantona. Maataloustuotannolle sen sijaan pitää antaa kaikki edellytykset, jotta maaseudun kehitys voidaan turvata. Luonnonhaittakorvauksen osalta asumisvaatimusta ei tältä osin nyt muute-

ta. Tähän olisi kuitenkin pyrittävä välittömästi sen jälkeen, kun ohjelmakausi nykyisine vaatimuksineen päättyy tämän vuoden lopussa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ensiiksi kannatan ed. Rajamäen tekemää käsittelyn pohjaa koskevaa ehdotusta.

Arvoisa puhemies! Sitten asiasta muutamia näkökohtia. Minä oikein eilisiltana pysähdyin miettimään sitä, kuinka sama asia voidaan nähdä niin kovin monella eri tavalla ja kuinka tulevaisuudenkuva ja sidonnaisuus hoitaa maatilataloutta voidaan nähdä näin kovasti monella eri tavalla.

Sitten minä seuraavassa vaiheessa, kun en saanut enää untakaan oikein tämän ongelman kanssa, rupesin miettimään sitä, kuka tässä nyt sitten on oikeastaan väärässä ja kuka oikeassa vai eikö kukaan ole oikeastaan oikeassa. Yritän nyt lähestyä asiaa sillä tavalla kuin analysoin kilpailevaa ehdotusta, jonka ed. Rajamäki käsittelyn pohjaksi toi, nimittäin sillä tavalla, että otan esimerkiksi aloittavan viljelijän, siis nuoren viljelijän. Jos ajatellaan, tuleeko hän aloittamaan 10 prosentilla, 20 prosentilla, 50 prosentilla, 80 prosentilla vai 100 prosentilla, niin nykyisillä perusehdoilla, joilla ylipäätään startti voi tapahtua, se on 100 prosenttia. Näinhän se on. Edellytetään, että tila on kannattava. Jos kysymys on karjatilasta, asetetaan eläinmäärävaatimukset jnp.

Toisin sanoen tästä voidaan mennä toiseen suuntaan aloituksen jälkeen, eikö niin, siis vähentää määrää. Mutta aloitushetkellä lähdetään siitä, että se on sukupolvenvaihoksen yhteydessä tai kaupan yhteydessä tavallaan 100-prosenttisesti kannattava hanke. Silloin tietysti lähdetään siitä, että tätä prosessin alkua täytyy voida tukea rakenteellisesti eli ne, jotka todella jatkavat, todella jatkavat. Näin minä sen nyt sitten näen. Voin olla täysin väärässä, eikä se ole ensimmäinen kerta 12 vuoden aikana, jos olen täysin väärässä, mutta näin minä sen nyt näen.

Kun tämä on selväpiirteinen lähtökohta, silloin tietysti, kun rajallisia resursseja jaetaan ja kohdennetaan, tämän täytyisi jossakin olla ensisijainen. Täystoimisuushan syntyy siitä, että yksi henkilö on täysipäiväisesti tai päätoimisesti kytkeytynyt tehtävän hoitamiseen. Sitten siitä sen yhden henkilön työpanosta jaetaan alaspäin, jos hän tekee muutakin, niin kuin viljatilalla varmastikin usein on, jakaa vuotuista työpanostaan muidenkin kohteiden kanssa. Mutta erikoisesti karjatilalla tämä asia lienee suurin piirtein tällä tavalla.

Kun ajatellaan tulevaisuutta, se toinen näkökohta, joka ilmiselvästi on aivan erilainen, on se — kun olemme Euroopan unionin yhteisessä maatalouspolitiikassa ja täysin kilpailuilla sisämarkkinoilla — mikä on se perustavaa laatua oleva pyrkimys, joka meillä kansallisesti on. Onko se sopeutua täysin samanlaisilla ehdoilla yleiseen kilpailutalouteen, mitä meille tarjotaan, vai vaatia jotakin erityiskohtelua?

Minä nyt olen saanut sen vaikutelman, että Suomi on erityisesti halunnut sen erityiskohtelun. Tämä hallitus hyväksyi erääksi keskeiseksi ohjelmalliseksi tavoitteeksi pohjoisuuden, jonka piti näkymän myös Agenda 2000 -ratkaisun lopullisessa tuloksessa niin, että se tässä katsannossa on Suomen edun mukainen ja että Euroopan unioni myös maatalouden osalta hyväksyy pohjoisen dimension, niin kuin sitä hienosti kutsutaan.

Silloin tietysti täytyy meiltä löytyä aivan erityiset perustelut sille, miksi ajamme tällaista, miksi tämä on näin, miksi se on erityisesti perusteltua. Silloin minusta täytyy etsiä sellaisia erittäin vahvoja, pitäviä argumentteja, että se asianlaita on näin, että meillä sitoutuneisuus maatalouteen on sitä luokkaa, että se oikeuttaa saamaan erityiskohtelun Euroopan yhteisessä maatalouspolitiikassa capissa.

Minä en hetkeäkään epäile — ajatteluni eroaa ed. Rajamäen ajattelusta siinä suhteessa, että minä en aseta epäilyksen alaiseksi sitä — etteivät Suomen keskustan ja myös kansallisen kokoomuksen edustajat ja Rkp:n edustajat vilpittömästi pyrkisi tähän hyvään tulevaisuuteen niin, että kun nyt sukupolvenvaihdoksia päättäneenä vuonna oli vain noin 360 ja risat, niitä olisi tarpeen mukainen 2 000—3 000, etteivät tätä nimenomaan kaikki haluaisi. Nyt vain näyttää olevan niin, että ylimenokautena meillä on aika tavalla erilainen visionäärinen suhtautuminen tähän tilanteeseen. Käytännössä se vain merkitsee rakentavahenkisästi sitä, että haluamme tietysti käydä keskustelua pohjamutia myöten ja katsoa, kuka sitten oli oikeassa ja kuka vähemmän oikeassa.

Ed. Sasi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Minä olen näiden vuosien aikana huomannut, että ed. Rajamäellä on jonkinlainen trauma ikääntyviä ja keski-ikäisiä viljelijöitä kohtaan. Hän puhuu aina ihailevasti nuorista viljelijöistä. Hänen sil-

missään on ilmeisesti visio tuollaisesta rusoposkisesta nuoresta miehestä tai emännästä, joka menee Valmetin pukille ja ajelee sillä, mutta sellainen känsäkourainen vanha ukkeli tai keski-ikäinen mies on hänelle kauhistus. No, ehkä siitä saa väärän käsityksenkin, mutta kun hänen puheitaan seuraa, hän ihailee aina nuoria viljelijöitä ja puhuu heidän puolestaan.

Siitä huolimatta, niin kuin eilenkin täällä totesin, ed. Rajamäen näkemyksissä suomalaista maataloutta kohtaan on paljon hyviä ajatuksia, jotka myös maanviljelys- ja maatalousväki itse hyväksyy. Hän on ollut puhumassa parissakin tilaisuudessa, joissa olen ollut itsekkin läsnä kuuntelemassa. Ne ovat olleet hyvin vilkkaita ja rakentavia keskusteluja, eikä häntä ole sieltä kivien kanssa pois ajettu. Siinä mielessä on ihan hyvä, että sosialidemokraattiseltakin puolelta — yleensä sosialidemokraatit ovat kuin kivi maanviljelijöiden kengässä, toisin sanoen suhtautuvat vihamielisesti suomalaiseen maatalouteen — ed. Rajamäki on siellä piristävä poikkeus. Hän on asiallinen henkilö, joka hiukan lipsahtelee asiantunte mattomuuttaan sivuunkin mutta puhuu tietysti paljon asiaakin.

Niinpä 5 §:ssä, josta nyt erityisesti on kyse, hän ehdottaa, että maatalouden harjoittaja, maanviljelijä, sidotaan tilaansa, jota hän viljelee sillä tavalla, että hänen on asuttava siellä. Vaikka hän sieltä kävisi jotakin sivutointa tekemässä enemmän tai vähemmän, hänen on kuitenkin asuttava tilalla. Olen selkeästi ja vilpittömästi tuosta pykälästä tältä kohdin hänen kanssaan samaa mieltä.

Herra puhemies! Tämä on aika helposti perusteltavissa, jos puhutaan siitä, tarkoitammeko, että maaseutu pidetään asuttuna, asuttuna ja viljeltyinä vai pelkästään viljeltyinä. Mitä maatalousväestö ja maaseudun ihmiset haluavat? Jos halutaan, että se pidetään asuttuna, silloin maatalon omistajan täytyy asua tilallaan, vaikka viljeltyiset olisivat viljelemättäkin. Silloin asuttuna pitäminen toteutuu. Ihanteellinen tilanne on tietysti se, että se on asuttu ja viljelty. Toisin sanoen, niin kuin on ollut historiallisesti sukupolvien ajan, isäntä ja emäntä, perhe asuu tilalla ja viljelee sitä. Yksi mahdollisuus on tietysti tällainen, että siellä ei asu kukaan ja maat ovat viljeltyinä, jota systeemiä keskustankin eduskuntaryhmä ajaa, että viljelijän ei tarvitse asua tilalla mutta tilan pellot on pidettävä viljeltyinä.

Nyt on kysymys siitä, mitä haetaan: asuttuna pitämistä, asuttuna ja viljeltyinä pitämistä vai pelkästään viljeltyinä pitämistä. Se, mitä keskustan

ryhmä kannattaa, tarkoittaa viljeltynä pitämistä, ei asuttuna pitämistä. Myönnän, että tämä ei ole valtavan suuri ongelma, tuskin on tuhansia sellaisia viljelijöitä, jotka asuvat kaupungissa ja käyvät sieltä aina pari kertaa vuodessa jatsarit jalassa viljapellon reunalla heittelemässä sinne viljat, tai sitten naapuri tekee ne ja käydään vain ihailemassa hienoja peltoja. Ei tämä sellaisena ole suuri ongelma, mutta se on kuitenkin periaatekysymys. Minä olen tätä mieltä tässä asiassa ja sillä selvä.

Myöskään suuri ongelma ei tietysti ole se, onko tilalla eläimiä ja käydäänkö niitä kaupungista katsomassa. Niitäkin viljelijöitä on varmaan hyvin vähän. Minä en tällaista surullista sianporsastarinaa enää uudelleen käy kertomaan, jonka eilen kerroin ja katsoin, että monilla kansanedustajilla oli melkein kyneleet silmissä, kun kuulivat onnetoman sikaviljelystarinani, mutta jääköön se tällä kertaa.

Myöskään ei tietysti ole valtava ongelma niin sanottu eläinsuojelullinen ongelma, että eläimet olisivat tilalla oman onnensa nojassa. Itse kerroin eilen tapauksen Ikaalisista, surullisen, hurrin tarinan siitä, mikä oli todellinen eläinrääkkyystilanne, kun omistaja ei asunut tilalla ja alkoi pikkukuhiljaa tuntea välinpitämättömyyttä eläimiä kohtaan ja eräänä päivänä ne olivat siellä kuolleina sen seassa, mitä talleissa ja navetoissa yleensä on. Samanlainen oli myös Pirkkalan hevostarina aikanaan, mutta nämä eivät ole tietysti kovin monilukuisia, mutta sellainen vaara on aina olemassa, että jos omistaja ei asu tilalla, jolla pidetään eläimiä, ne saattavat jäädä oman onnensa nojaan.

Näin ollen, herra puhemies, olen ehdottomasti sillä kannalla, että viljelijän pitää, ei orjallisesti mutta sillä tavalla kuin maatalous edellyttää, asua tilalla, jotta hän saa kaikki tuet, mutta totta kai hän käy sieltä sivuammatissa niin kuin käydään, mutta ei niin päin, että päätyö on Helsingissä, tila on Kärämäellä ja siellä käydään keran viikossa katsomassa. Se ei ole ollenkaan sitä, mitä minä tarkoitan. — Ed. Kalli, valiokunnan puheenjohtaja, pudistelee päätään kauhistuneena minun esitykselleni. Ei se nyt tietenkään ole tällä tavalla. Tuskinpa kukaan helsinkiläinen Kärämäellä pitää tilaa — jaa, Hemilällä taitaa olla, muistelen tällä tavalla, mutta se on sitten toinen asia, se puoli.

Kuitenkin huomisessa äänestystilanteessa on se ongelma, että ed. Rajamäki käsitykseni mukaan esitti omaa vastalausestaan mietintöön käsittelyn pohjaksi. Jos hän näin on tehnyt, en minä

pohjan puolesta tietenkään voi äänestää. Äänestäisin 5 §:n osalta sen puolesta, että maanviljelijän on maaseudun asuttuna pitämiseksi, saadaksen täydet tuet asuttava kotona, toisin sanoen, että talossa täytyy olla savu ja emäntä kävelemässä pihalla, komea, riski emäntä ja miksei isäntäkin, se on maatalouden merkki, ja sitä minä kannatan.

Mutta kun ed. Rajamäki on 5 §:ään sijoittanut loppuun sellaisen sidoskohdan, orjapykälän tai kahlepykälän, jossa hän asettaa arvioitavaksi tuen sen mukaan, kuinka intensiivisesti tilaa hoidetaan ja tällä tavalla, kuinka siihen ollaan sidoksissa, tämän tyyppisiä pykälä minä en taas ymmärrä ollenkaan. Siis ed. Rajamäki on pilannut sellaisenaan hyvän pykälän ja ajatuksen sijoittamalla sinne jatkoksi vielä jotakin sellaista, jota minäkään en maatalousystävällisenä voi hyväksyä.

Näin ollen minun on pakko huomisessa äänestuksessa, jos tulee pohjaehdotus, äänestää valiokunnan mietinnön puolesta, mutta kun tulee 5 § erillisenä, en äänestä valiokunnan mietinnön mukaisesti, kun on pakko äänestää tyhjää, koska en hyväksy sitä loppuosuutta. Mutta jos se herättää virnistelyä, niin voin minä tietysti äänestää ed. Rajamäen puolesta, en sitäkään kaihda tässä asiassa. Se on yhdentekevää, mutta minä olen nyt selittänyt näkemykseni. Ed. Rajamäki esittää hyvän asian mutta menee liian pitkälle, jotta kunnon maalaismies ja vanha maalaisliittolainen, alkiolainen, voisi sitä sellaisenaan hyväksyä.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa puhemies! Tällä lailla säädellään maatalouden rakennkehitystä. Tiedämme hyvin, että maaseudulla rakennemuutos on ollut yllättävän nopea. Vuodesta 94 lähtien maitotilojen tulotaso on alentunut kolmanneksella, sika- ja viljatilojen lähes puolella. Ja mitä on edessä?

Niin sanottujen siirtymäkauden tukien väheneminen leikkaa tukea vuosituhannen vaihteeseen mennessä jopa 800 miljoonalla markalla. Nimellinen maataloustuki alenee 30—50 prosenttia riippuen siitä, pysytetäänkö kansallinen tuki nykytasolla vai annetaanko sen alentua kaavailtua tahtia. Maataloustulo alenee ja kannattavuus heikkenee edelleen, jos Agenda 2000 toteutuu komission alun perin suunnitteleamalla tavalla. Agendan arvioidaan vievän tukipotista vielä 500—900 miljoonaa markkaa pahimmassa tapauksessa.

Maatilakiinteistökaupat ovat lisääntyneet selvästi parin viime vuoden aikana. Syytkin tiede-

tään: tulotason ja kiinteistöjen arvon romahtaminen. Viime vuonna myytiin tuli yli 17 000 tilaa, kun vielä 92 noin 14 000 tilaa vaihtoi omistajaa. Vuonna 95 tosin kauppa kävi vieläkin vilkkaammin. Syynä oli lahjaverolain muutos. Vuodesta 94 on tilojen lukumäärä laskenut 105 000:sta 85 000:een. Arvioiden mukaan vauhti kiihtyy niin, että Suomeen jää korkeintaan 60 000 tilaa. Monet jopa uskovat, että tilojen määrä alenee tästäkin jopa puoleen.

Kokonaisia maatiloja on hankalaa saada kaupaksi, minkä vuoksi tilat myydään osina. Pellot myydään tai vuokrataan naapureille, jotka haluavat kasvattaa tilakokoa. Metsät saatetaan myydä sijoittajille. Tällaisessa pilkkomisessa jäljelle jääneet talousrakennukset menettävät arvoaan, kun niillä ei ole enää varsinaista tuotannonlistaa arvoa. Niitä myydäänkin kaupunkilaisille vapaa-ajanasunnoiksi. Monet maatilat ovat pahoin velkaantuneet ja pysyvät pystyssä vain pankkien hyväntahtoisuuden varassa. Yrityksiä työkseen analysoivat odottavatkin suurta konkurssiaaltoa parin vuoden kuluessa.

Jos ajattelen Varsinais-Suomen horisontista, niin meillä on tässä erityisen paljon pelissä. Valtiosa maamme elintarviketeollisuudesta, näin voi sanoa, sijaitsee maakunnassamme. Maanviljely ja maaseutu eivät selviydy EU:n perustuksesta, ellei viljelijöiden ahdinkoon puututa nopeasti kansallisilla päätöksillä. Maaseudun ja maanviljelyn elinvoimaisuutta puoltavan kansalaismielipiteen on muututtava teoksi.

Tässä laissa asumisen sääntelyä pohtinut ed. Aittoniemi totesi, että hän haluaisi, että isäntä asuisi ja emäntä käyskenteles siellä maatilalla. Voin todeta, että itse olemme asuneet viisi vuotta Turussa ja siitä huolimatta mielestämme viljelleet mallikelpoisesti tilaamme Liedossa. (Ed. Aittoniemi: Onko tila asuttu?) Edelleenkin en tiedä — ymmärrän hyvin ne näkökannat, että tilalla asuminen edistää tilan kehittämistä, mutta se ei varmasti ole ainoa mahdollisuus eikä vaihtoehto. Koska perheenjäsenet tarvitsevat sivuammatteja ja muita, niin varmasti tällainen sallivuus ja monimuotoisuus voi olla ihan paikallaan. Jos maatiila sijaitsee suuren kaupungin lähellä, kuten meidän tapauksessamme on kysymys, saattaa olla aivan luontevaa toisen tai toisen puolison työn tai lasten kannalta, että asuminen ei ole juuri siinä tilalla kaikkina vuosina. Se, että tässä tapauksessa, ed. Aittoniemi, emäntä on astellut Turun katuja, ei varmasti ole vähentänyt sen maatiilan arvoa, kannattavuutta tai sitä, miten sitä on haluttu kehittää.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa puhemies! Aina, kun paljon keskustellaan, niin uuttakin ilmenee. Kyllä ed. Pulliaisen puheenvuoro täällä äsken kertoi sen, missä meidän ajatuksemme menevät ristiin. Hänen puheenvuorostaan ilmeni, että kun Suomessa on erityisolosuhteet, niin niihin perustuen me vaadimme erityistukea. Oma ajatteluni lähtee kuitenkin siitä, että Suomessa pitää saada vähintään samat edut kuin muualla Euroopan unionissa, sen lisäksi luonnonolosuhteista johtuva erityiskohtelu. Sitä kautta Suomi voi harjoittaa kilpailukykyisesti maatalouttaan EU:n mukana.

Kun tämä asumiskysymys on nyt ehkä se kuummin kysymys tämän lain kohdalla, niin täytyy todeta, että jo nykyisen, vanhan lainkin kohdalla on ollut harkintaa sen suhteen, missä viljelijä voi asua, jos hakee näitä investointitukia. Välttämättä tämä asuminen ei ole kohdentunut tähän tilaan, vaan siinä on myös kilometriharkintaa. Se muotoilu, jonka valiokunta nyt on tähän lainsäädäntöön muotoillut, on minusta erittäin hyvä. Tämä antaa tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja ottaa huomioon myös eläinsuojelulainsäädännön, johon ed. Rajamäki omassa muutosesityksessään viittaa.

Ed. Aittoniemi puheenvuorossaan totesi, minä takia ei voi kannattaa välttämättä tätä muutosesitystä, jonka sosialidemokraatit ovat muun muassa tänne tuoneet, ja itse olen samaa mieltä, että se on tehty hätiköiden ja pitää sisällään sellaisia kohtia, että varoittaisin muitakin siihen yhtymästä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Edellinen puhuja varoitti yhtymästä ed. Rajamäen aloitteeseen, mutta minä kyllä kannatan tätä hänen esitystään, koska minä näen, jotta tässä asiassa sosialidemokraatit ovat näköjään ainoa ryhmittymä, joka kantaa huolta maaseudusta ja sen elävänä pysymisestä. Siinä mielessä ed. Aittoniemen ajatuksissa on hyvin paljon samanlaista kuin aion itekin puhua.

Kysymys on nimittäin siitä, millä tavalla jatkossa halutaan ohjata maaseudun kehittymistä. Sitä nimittäin voidaan ohjata meidän toimenpitein: millä tavalla me suhtaudumme täällä lainsäädännössä, millaisia impulsseja me annamme tuonne hallintoon, millaisia impulsseja annamme tuonne Euroopan unionin suuntaan, miten me näemme suomalaista maataloutta, mutta ennen kaikkea koko maaseutua kehitettävän? Annammeko me sellaisen impulssin, jotta meistä ei ole niin väliä sillä, onko siellä maaseudulla asuk-

kaita? Sen sijaan siellä voi olla viljavainioita, siellä voi olla karjatalousrakennuksia, mutta ne käydään hoitamassa sitten hienolla Saabilla tai Mersulla tai mitkä mahtavat ne juppiautot olla, mutta käydään hoitamassa ne sitten kaupungista käsin. Se tarkoittaa sitä, jotta ne kyläkoulut, joista ainakin tuolla lähinnä kuntien valtuustoissa ja joissakin maaseutukaupunkien valtuustoissa puhutaan, ne loppuvat.

On jollakin tavalla ristiriitainen ajatus siinä, kun Suomen keskusta on täällä puhunut maatalouden, maaseudun kehittämisen puolesta, mutta tässä nyt on vahingossa haksautunut ihan sivupoluille. Tietysti ihmisethän pystyvät aina haksautumaan joskus sivupoluille ja sehän on inhimillistä. (Välihuutoja) Mutta toivoisi muuta, sillä tässä olisi nimittäin mahdollista vielä muuttaa linjaa siinä vaiheessa, kun äänestellään.

Sieltä kuuluu välihuutoja, että tämä on ensi vuoden aikana jne., mutta se on impulssi siihen suuntaan, me emme voi enää sen jälkeen muuttaa sitä linjausta, että anteeksi, me olemmekin väärässä, ja nyt ollaan toista mieltä ja nyt pitäisi tehdä tiukemmat rajaukset. Meidän pitäisi tehdä nyt heti niihin asioihin elementtejä, jotka antaisivat sen viestin siitä, jotta tukipolitiikassa, ovatpa ne investointitukia tai muita, ne, jotka asuvat maatilallaan, ovat paremmassa asemassa. Semmoille, jotka asuvat kaukana, ei anneta ollenkaan. Siinä mielessä ed. Rajamäen ja itsenikin allekirjoittamasta vastalauseesta kyllä toivon, että tämä eduskunnassa saisi jopa enemmistön. Aika surullista on siinä mielessä valiokunnan työssä, että nipin napin tarkalleen meni tuo äänestys. Jollakin tavalla tämä porvarillinen siipi, kokoomuslaiset ja keskusta, siinä löysivät toisensa ja he halusivat maaseudun kuolevan ilmeisesti, lähinnä siltä osin kuolevan, että siellä ei ole asukaita mutta siellä tietysti voidaan harrastaa jotain viljelystoimintaa.

Tietysti olemme aika rajussa rakennemuutoksessa, ja on totta, että monilla paikoin, ennen kaikkea Etelä-Suomessa, jossa asutuskeskukset ovat lähellä, ovat asenteet sellaiset, että halutaan mennä asumaan semmoiseen paikkaan, missä kaupat ovat naapurissa, missä ovat kaikki muut palvelut naapurissa ja voi korkokengissä kävellä asfalttia pitkin, ettei lieju hyvin paljon upota. Käydään tilalla silloin tällöin, heitetään jyvät ja käydään katsomassa, huojuuko vilja, ja syksyllä korjataan jos korjataan, kun tässä EU-politiikassa ja tukipolitiikassa on sekin vaara olemassa, jotta on se näennäisviljelyn mahdollisuus. Ei ole niin väliä, mitä sato tuottaa, kunhan otetaan

hehtaaripalkkiot pois. Tämä on tietysti yksi hankala asia.

Sitä ajattelua meidän pitäisi saada muuttumaan, että miten jatkossa siitä tuotteesta voisi viljelijä saada suuremman tuoton suoraan ja tukipolitiikkaa vähentää. Mutta me olemme menossa vikasuuntaan. Koko EU-jutussa me olemme yhä enemmän menossa siihen, että ollaan tavallaan poliittisten päättäjien armoilla ja saadaan sieltä armopaloja ja yhä vähemmän tulee tuotteesta hintaa itse viljelijälle. Se on minusta väärä suunta täydellisesti. Toivon mukaan Suomen keskusta on myös siinä samaa mieltä kansani, että siihen suuntaan meidän pitäisi reivata, että viljelijä, isäntä, saa suoraan tuotteesta hinnan, eikä harjoiteta tällöistä tukipolitiikkaa. Se nimittäin pitkän päälle, luulen niin, aiheuttaa myös vastareaktion ja monet ihmiset, veronmaksajat, käyvät protestoimaan, onko tämä oikein. Siitä tulee painetta myös EU:n suunnalta vähentää näitä tukijuttuja.

Oikeastaan tämä oli juuri sopivan pituinen puhe tähän, ja totean sen mitä alussakin, että kannatan ehdottomasti ed. Rajamäen ajatuksia.

Ed. K a l l i : Herra puhemies! Käsiteltävänä olevan lain toiset edustajat ymmärtävät niin, että tätä lakia tehdään tälle päivälle. Valiokunta on lähtenyt siitä ja olettanut, että EU:ssa tulee tapahtumaan tietynlaisia muutoksia ja asiantuntijakuulemisen pakottamana on joutunut varautumaan siihen, että maailma muuttuu.

Rahoitus, tämän lain mukainen rahoitus, tulee jatkossa olemaan ohjelmaperusteista. Niiden osalta, jotka ovat maatalousyrityksiä, joissa pidetään eläimiä tai viljellään kasveja, viranomaisen joutuu rahoituspäätöstä tehdessään aina lähentämään siitä, että asutaan tilalla tai välittömässä läheisyydessä. Mutta kun tämän saman lain nojalla rahoitetaan myös sellaisia palveluyrityksiä, jotka tuottavat palveluja maaseudulle ja maataloudelle ja joiden yrittäjät saattavat asua tilapäisesti jossakin muualla, niin jotta he voivat saada rahoituspäätöksen, tällainen väljentäminen, joka tässä nyt tapahtuu, on pakko tehdä. Muuten käy niin, ettei voida sitä maaseudun muuta ohjelmaperusteista yritystoimintaa ja palvelutoimintaa rahoittaa. Perinteisen maatalouden osalta asumiskäsitys tulee olemaan saman kaltainen ainostaan niissä tapauksissa, joissa joko tilapäinen opiskelu tai jokin tilapäinen työ sitä edellyttää. Silloin viranomaisen voi tässä suhteessa käyttää harkintaa ja jonkin verran tätä väljennystä hyväksikäyttää.

Minusta ed. Pulliainen arvioi oikein, että tässä on nyt kysymys siitä pyrkimyksestä, millä tavalla seuraavan ohjelmakauden aikana yritetään luoda valmiuksia siihen, että Suomen maatalous ja tilat voisivat olla kannattavia. Osaltaan tämän, mutta hyvin paljon myös muiden toimien ja keinojen pitää olla erilaisia kuin ne ovat olleet tämän vaalikauden aikana. Tämän seurauksena, mitä nyt on harjoitettu, on syntynyt ihmisissä väsymystä, työuupumusta, passivoitumista, joka joissakin tapauksissa on aiheuttanut sitä, että eläimiä esimerkiksi on hoidettu huonosti tai jätetty heitteille. Sen tähden nyt tarvitaan pyrkimystä, jolla selvästi linjataan se, että tulevaisuudessa myös maatalousyrittäjät ja niissä toimivat yrittäjät voivat toimia kannattavasti. Heillä säilyy motivaatio. He toimivat niin, että he ovat innostuneita, jaksavat yrittää, jaksavat hoitaa eläimiään hyvin ja toimia niin kuin esimerkiksi eläinsuojelulaki edellyttää.

Jos taas lähdemme siihen, mitä vastalauseessa edellytetään, se edellyttää lisää viranomaistoimintaa. Tulee lisää byrokratiaa ja joudutaan sen tarkkailun kohteeksi, onko nyt tässä tapauksessa eläimiä hoidettu sillä tavalla kuin edellytetään ja onko mahdollista, että menetetään tukia, vai eikö menetä.

Itse olen tullut vakuuttuneeksi siitä, että käsittelyn pohjan takana oleva valiokunnan enemmistö on kuitenkin onnistunut tässä ja tällä esityksellä voidaan antaa sen kaltainen pyrkimys maataloudelle ja maatalousyrittäjille, että tätä toimintaa jatkossakin voi harjoittaa, se voi olla kannattavaa, kunhan vain sitten yhteiskunta muilla toimin turvaa riittävästi tukia ja sen, että tämä on mahdollista. Mutta tällä lailla tätä pyrkimystä ei ainakaan olla heikentämässä, päinvastoin.

Korostan vielä sitä, että tulevaisuudessa rahoitus tulee olemaan ohjelma-perusteista ja maatalousyrittäjien lisäksi myös kaikki muu palveluyritystoiminta maaseudulla tulee saamaan rahoituspäätöksensä tämän lain kautta ja nimenomaan heidän kannaltaan on välttämätöntä, että tässä tapahtuu väljentämistä. Se on koko maaseudun ja maatalouden kannalta onnistumisen edellytys.

Mitä useampaa tilaa kehitetään ja mitä useammalla tilalla pidetään yllä niitä edellytyksiä, että se savu voi nousta, sitä parempi asia. Ellei hyväksytä väljentämistä, niin jossakin tilanteessa saattaa käydä niin, että tila joudutaan liittämään toiseen tilaan. Sen jälkeen ei ole edellytystä aloittaa uudelleen. Siksi itse ainakin olen sitä mieltä,

että maaseudun kannalta on parempi, mitä useammalla tilalla on mahdollisuus harjoittaa viljelyä. Se varmistaa kylärakennetta, se varmistaa sitä, että siellä voi asua ihmisiä ja he voivat yhdessä pitää yllä jonkinlaista palvelutoimintaa, joka koituu kaikkien parhaaksi.

Se mielipide-ero, jota tässä ollaan hakemassa, ei ole ollenkaan niin suuri kuin tässä keskustelussa sekä eilisen että tämän päivän aikana on yritetty paisuttaa. On yritetty väkisin löytää jotain linjaeroa ja jonkinlaista reformia, joka reformi on ihan muissa asioissa, siinä tuessa, jota maatalous saa kansallisen siirtymäkauden tuen osalta, mutta se keskustelu välttämättä ei kuulu tämän lain käsittelyn yhteyteen.

Ed. M. Markkula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Jari Koskinen: Herra puhemies! Alkuun ensin pari kommenttia viimeisimmistä puheenvuoroista, joista ed. Lahtelan puheenvuoroa kuuntelin sydän syrjällä. Välillä tuntui siltä, että en ollut varma, olenko täysistunnossa vai katselenko Pikku Kakkosta kotona lasten kanssa, jotenkin niin kaukana kyllä olivat ajatukset reaali maailmasta.

Toisaalta oli miellyttävä kuulla ed. Kallin puheenvuoroa niin eilen kuin tänäänkin, niin selkeästi ja asiallisesti hän kertoi, mistä tässä on kysymys. Tässä haetaan ratkaisuja tulevaisuuteen. Niihin haasteisiin meidän tulee pyrkiä vastaamaan eikä niinkään siihen, mitä mennyt maailma on mukanaan vienyt.

Kysymys tilalla asumisesta tai asumattomuudesta on mielestäni saanut aivan käsittämättömät mittasuhteet tässä lakipaketissa. Tosin tuntuu siltä, että käsittämättömät mittasuhteet johduvat siitä, että ehkä ei käsitetäkään kaikkea, mitä tässä haetaan. Jos tarkkaan lukee sitä, mitä mietintö pitää sisällensä 5 §:n osalta ja mitä vastalause pitää sisällään, luulisi, että jos sen ajatukSELLA tarkkaan lukee, ymmärtää, mitä valiokunnan enemmistö on tarkoittanut. Se tarkoittaa selvästi sitä, että asutaan tilalla tai sellaisella etäisyydellä siitä, että pystytään se hoitamaan.

Jos mietitään, mikä signaali tästä lähtee ulospäin, minä uskon, että jokainen ajatteleva virkamies, on sitten Suomen maataloushallinnossa tai EU:n komissiossa, jos lukee ja vertailee, niin varmasti tulee oikea signaali siitä, että Suomessa halutaan kehittää maataloutta ja myös tiloilla asutaan.

Samassa lain 5 §:ssä edellytetään tuen saamiseksi kannattavaa toimintaa. Jokainen meistä, joka on maatalouden kanssa ollut tekemisissä, tietää, että se kannattava toiminta ei synny, ellei siellä tilalla jatkuvasti olla. Niin kuin jo eilen sanoin, maatilaa ei voi hoitaa etätöyönä, tai voi sitä hoitaa, mutta ei siellä synny yhtään minkäänlaista taloudellista tulosta, jolloin se myöskään ei ole kannattavaa toimintaa eikä sitä kautta myöskään voi saada mitään tukea.

Lisäksi kerratakseni yhtä olennaista asiaa: lainsäädäntöä ei voi eikä saa tehdä sellaiseksi, että sitä pitää ruveta kiertämään, jotta siitä jotain hyötyisi. Jos on sellainen tilanne, että tilalla on huonokuntoinen rakennus ja sinne ei vielä voida muuttaa asumaan, vaikka tila otetaan vastaan, niin ei kai ole mitään järkeä siinä, että jonkun kirjat muutetaan sinne ja muu perhe asuu jossain muualla vain sen takia, että saadaan esimerkiksi nuoren viljelijän starttirahaa. On hölmöä lainsäädäntöä, että pakotetaan ihmisiä tekemään semmoisia ratkaisuja, jotka eivät ole tosia eivätkä todellisia.

Mikä on olennaista, Suomi tarvitsee erityiskohtelun. Se erityiskohtelu lähtee pelkästään meidän maantieteellisestä sijainnistamme. Joku suuri valtiomies sanoi, että maantieteelle me emme voi mitään, emmekä edelleen voi mitään sille emmekä myöskään niille olosuhteille, joissa Suomessa maataloutta harjoitetaan. Minun mielestäni se on viesti, jota meidän pitää entistä enemmän viedä EU:n suuntaan. Luulisi, että pikkuhiljaa Brysselin korkeissa torneissakin tiedetään ja ymmärretään se, minkälaisissa olosuhteissa routarajan takana me maataloutta harjoitamme. Luulisi, että se riittää. Jos me sitä johdonmukaisesti toistamme, toivottavasti lukkarin oppi menee pikkuhiljaa perille.

Puhemies! Kun ed. Rajamäki puhui täällä ensimmäisen puheenvuoron, pyysin vastauspuheenvuoron, mutta en saanut sitä. Olisi ollut mukava saada vastaus ed. Rajamäeltä termiin ”tiloilla asumattomat eteläsuomalaiset virkamiesviljelijät”. Nyt ed. Rajamäki on vissiiin lähtenyt iltalenkille, kun häntä ei enää näy täällä. Mutta edelleenkin haluaisin kyllä joskus nähdä luvut siitä, paljonko, jos käytetään ed. Rajamäen termiä, Etelä-Suomessa on ”tiloilla asumattomia virkamiesviljelijöitä”. (Ed. Aittoniemi: 6 000—10 000!) Jos Suomessa on noin 85 000 tilaa, jotka ovat aktiivitiloja ja jotka tilat ovat hakeneet EUTukia nykyisen tukisysteemin mukaan, montako tilaa on näitä?

Minä uskon tähän termiin vasta sen jälkeen,

kun tulee selkeät rätingit eteen, niin kuin tavaataan sanoa. — Jos ed. Aittoniemellä on varmaa tietoa ja tilastoja siitä esittää minulle, mielelläni otan nekin vastaan, koska minä en usko, että puhutaan kovinkaan monesta. Kun ei puhuta kovinkaan monesta, silloin puhutaan lillukanvarsista. Ehkä halutaankin keskustelua siirtää lillukanvarsiin. Se voi tietysti olla toinen asia. Toivottavasti rätingit tulevat, että voidaan keskustella asiasta.

Yksi asia vielä, mikä on olennaista, kun se huomina päivä koittaa ja asiasta äänestetään. Minä toivon, että jokainen, joka miettii omaa äänestyspäätöstään, varsinkin ehkä salin vasemmalla laidalla, lukee hyvin tarkkaan sen vastalauseessa olleen pykälämuotoilun. Jokainen, joka on vähänkin lainsäädäntöön perehtynyt, ymmärtää sen, että siltä pohjalta ja sillä pykälämuotoilulla ei voida tehdä eikä pystytä tekemään minkäänlaisia johdonmukaisia alemman asteisia säännöksiä, niitä säännöksiä, joita virkamiesten pitäisi valvoa. Siinä mielessä se pykälämuotoilu on aivan käsittämätön ja täysin kummallinen. En tiedä, minkälainen juristi sen on tehnyt. Todennäköisesti, kun sitä lukee, juridiikan kanssa tuolla pykälämuotoilulla ei ole yhtään mitään tekemistä.

Puhemies! Viimeiseksi lopuksi se, mikä tässä on olennaista, on se, että pitää katsoa tulevaisuuteen. Tämän lain myötä myös uudenlaiset maaseutuyritykset pääsevät tukien piiriin. Kun seuraava ohjelmakausi alkaa ja maatalouteenkin tullaan rakentamaan erilaisia ohjelmia, joissa mietitään, miten maatalous pysyy elävänä ja miten maaseutu pysyy elävänä, sen takia tätä lakipakettia tarvitaan.

Ihan loppuun vielä käytännön esimerkki, joka liittyy myös tiloilla asumiseen. Sanotaan, että on vaikka tila, missä on tyhjiällä oleva vanha navetta. Tila harrastaa jotain muuta maataloustuotantoa. Se vanha tuotantotila, navetta, voitaisiin vuokrata jollekin maaseutuyritykselle, joka vaikka tekisi jatkojalostusta tai jotain muuta siinä vanhassa navetassa. Jos tällaista tiukkaa asumisvaatimusta vaaditaan, se yrittäjä, joka sinne navettaan tulisi jotain tekemään, ei saakaan tukea, jos ei kerran asuisi tilalla. Kun hänellä ei ole tilaa, tukea ei silloin saa. Siinä mielessä kannattaisi miettiä, mihin suuntaan maailma on menossa. Kehotan, että jokainen tarkkaan miettii ja huomenna yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan enemmistön kantaan.

Ed. V i h r i ä l ä : Herra puhemies! Maaseutuelinkeinojen rahoituslain muutos on yksi osoitus

siitä, miten lainsäädäntöä joudutaan muuttamaan nimenomaan EU-säännösten mukaisesti. Siinä mielessä tietenkin olemme tosiasioiden edessä.

Yksi tärkeä näkökohta sekä tänään että eilen käydyssä keskustelussa mielestäni on ollut se, että suuri yksimielisyys vallitsee siitä, että Suomen maatalous myöskin rakenteen osalta, ennen kaikkea sen osalta, nyt tarvitsisi erityiskohtelun, minkä ed. Pulliainen täällä toi tänään vahvasti esille. Tämä on hyvä asia, ja tästä on hyvä lähteä eteenpäin.

En puutu enää niihin näkökohtiin, joita eilen lain ensimmäisessä käsittelyssä esille toin. Täällä ed. Kalli, valiokunnan puheenjohtaja, toi äsken esille sen, että tässä ei kovin suuria eroja esiinny koko lakiesityksessä, ennen kaikkea mietinnössä. Toki vastalause on erivä valiokunnan mietinnöstä. Asia lienee niin, kun sitä ajatellaan kokonaisuuden kannalta.

Mutta silloin, kun haluaa painottaa nimenomaan perusmaataloutta ja nimenomaan perusmaatalouden kannalta katsottuna — kumpaa painotetaan — jotenkin tuntuisi siltä, että meillä tarvittaisiin eriyttämistä myöskin, mutta se on kai mahdotonta enää EU-aikana, kun pitää olla kaikki ohjelmaperusteiset tuet ja hienot koukerot mukana. Ei voida eriyttää perusmaataloutta, mutta minä näkisin, että se on edelleen asumisvaatimusasiassa yksi keskeinen elementti, että maaseutu säilyy asuttuna ja viljeltynä, kuten ed. Aittoniemi taisi useammankin kerran sanoa. Minusta tämä on se tärkeä asia. Toki on niin, että pitää katsoa eteenpäin ja tulevaisuuteen eikä taaksepäin.

Kuitenkin kuvittelen näin, että ainakin sille poliittiselle kansanliikkeelle, jota itse edustan, nimenomaan perusmaataloudesta huolehtiminen on erittäin tärkeä asia. Myöskin valiokunnan mietintö nyt liberalisoi asumiskysymystä toiseen suuntaan, antaa harkintavaltaa aivan toisella tavalla, kun vertaa siihen, mikä meillä nykyisin on voimassa, kun valiokunnan mietintö menee läpi. En pidä sitä siinä mielessä täysin onnistuneena.

Mutta ed. Rajamäen esitykseen ei voi yhtyä. Voisi sieltä yhden lauseen kohdalta yhtyä, mutta ei missään tapauksessa sen kokonaisuuden kannalta, koska siihen on sidottu taas sellaisia elementtejä, jotka eivät mielestäni maatalouden ja maaseudun kannalta ole kestäviä.

Tässä yhteydessä on syytä, arvoisa puhemies, myöskin todeta se, mitä maataloudessa ja maaseudulla on tapahtunut viime vuosina. Ed. Ala-

Harja toi esille, että maatalous on maaseudun runko. Tähän on tietenkin helppo yhtyä. Mutta kyllä se runko vahvistuu siitä, maaseudun runkokokonaisuus, jos siellä on niitä tiloja, joilla asutaan ja joita sitä kautta viljellään.

Kun ed. Kalli toi esille, että saattaa tila siirtyä sitten, kun ei saa investointi- ym. tukia, toiselle tilalle, ei minusta siinäkään ole pahaa, jos se maatalouden rakennetta kehittää, vaikka kauppojen kautta näin kävisikin.

Meidän pitää koko ajan muistaa, kun täällä on käyty keskustelua, että tähän antaa vapauden jokaisen harjoittaa maataloutta, ei kiellä keneitäkään. Me puhumme investointituista. Maataloutta voi harjoittaa ilman tukipolitiikkaakin, jos siihen on kerran mahdollisuuksia. Mutta joi-takin porkkanoita tarvitaan maaseudulle, ja sen takia olisin nähnyt, että asumisvelvoitteen kautta näitä porkkanoita olisi tullut. Siinä mielessä minusta tämä ei ole täysin hyväksyttävä kokonaisuudessaan, mutta kun toinen vaihtoehto on vielä huonompi.

Täällä on pyydetty, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja huomenna äänestää. Varmasti syytä on merkitä, että saa tulevaisuudessa katsoa, miten olemme tehneet. Olen edelleenkin kriittinen asumisvelvoitteen poistumisen suhteen, mutta tulen äänestämään valiokunnan mietinnön mukaisesti.

Ed. Biaudet merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Herra puhemies! Tämän lain eniten erilaisia mielipiteitä herättävä asia on hallituksen esitys tilalla-asumisvelvoitteen poistamiseksi investointitukien ehtona. Siitä tähän täällä on käyty hyvin rakentavaa keskustelua. Oikeastaan muut kohdat tässä lakiesityksessä eivät ole juurikaan keskustelua herättäneet.

Valiokunnan enemmistön kanta on eräänlainen kompromissi hallituksen esityksen ja nykyisen asumispakon väliltä. Se on mielestäni hyväksyttävä kompromissi, jossa lähtökohtana on tilalla asuminen, mutta joka antaa viranomaisille mahdollisuuden harkita, kuinka kaukana tilalta asuen sitä voidaan hoitaa tarkoituksenmukaisesti ottaen huomioon myös eläinsuojelulain vaatimukset.

Maa- ja metsätalousvaliokunnassa oli kuultavana eläinlääkintäviranomaisia, ja siellä todettiin, että jos on kotieläintuotantosunta, niin ei

voi asua kovinkaan kaukana, ehkä jokin puolen tunnin matka voi olla maksimi, ja sehän tarkoittaa, ettei niitä silloin sadan eikä satojen kilometrien päästä voida hoitaa. Käytännössä tiedetään, että esimerkiksi lähes kaikilla lypsykarjatilalla asutaan tilalla. Se on pakko, kun tuotantolaitoksessa, rakennuksessa on käytävä montakin kertaa vuorokaudessa.

Viljanviljelytilojen osalta varmaankin viranomaisten harkinta on väljempi, mutta niin kuin täällä eilen todettiin, ei voi olla niin, että monen sadan kilometrin päästä niitäkään hoidetaan. Hallituksen esitys olisi merkinnyt aivan täyttä vapautta. Ed. Ala-Harja totesi, että tämä on eurooppalainen yleinen käytäntö, mutta täytyy muistaa, että esimerkiksi jossakin Hollannissa etäisyydet ovat todella lyhyet verrattuna Suomeen. Emme me voi verrata Suomea siihen systeemiin.

Mielestäni tässä olisi aivan hyvin maa- ja metsätalousvaliokunta, kun lukee mietinnön, voinut saavuttaa yksimielisyydenkin. Ed. Rajamäen esittämä vähemmistöön jäänyt ryhmä olisi asumisasiasta mielestäni voinut olla aivan tätä samaa mieltä, mutta sen esityksen teki huonoksi juuri tämä hätäisesti äkkiä otettu uusi periaate, jossa investointitukien ehtona olisi sidonnaisuus yritykseen, eli työtuntien mukaan ryhdyttäisiin tukea jakamaan. Se aiheuttaisi kyllä varmaan viranomaisille aika vaikean tehtävän.

Toisaalta kun sitä tarkemmin miettii, niin se saattaa johtaa siihen, että tukea saisivatkin vain hyvin suuret yksiköt, joissa on todella paljon työtunteja. Tämä esitys ei perustu minkäänlaiseen tutkimukseen ymmärtääkseni. Se on hätäisesti esitetty, ja sen heikkous on siinä, että sillä saattaa olla arvaamattomia vaikutuksia. Sen vuoksi ei tätä vastalauseessa esitettyä kantaa voi kyllä äkkiseltään kannattaa.

Ehkä siihen ovat vaikuttaneet liian korostuneesti ed. Rajamäen usein mainitsemat muutamat virkamiesviljelijät Etelä-Suomessa. Olen samaa mieltä, että olisi hyvä selvittää, kuinka paljon heitä todella on. Ehkä siitä on noussut liian suuri kysymys ajatellen kokonaisuutta. Toki ne periaatteet, joita hän esittää, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, ovat sinänsä hyväksyttäviä, siis että tukien myöntämisessä huomioitaisiin sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Täytyy muistaa, että tässä on vielä kysymys pääsääntöisesti investointituista. Se on vähän eri asia. Muistaakseni ed. Lahtelakin täällä puhui kaikesta tukemisesta. Se on eri asia kuin investointituki.

Käytännössähan investointituetkin ovat suu-

remmat työintensiivisillä aloilla. On suuremmat investoinnit kotieläinrakennuksiin, ja niissä on tukimääräkin investointiin suurempi, eli kytkennät ed. Rajamäen esitykseen vaativat kyllä aika tarkan selvityksen, ennen kuin niitten takana voisi olla.

Ed. K o m i : Herra puhemies! Mielestäni tämän keskustelun pääteemaksi on aika vahvasti muodostunut se, että ideologisesti ajatellaan, että maatalouden tänä päivänäkin pitäisi olla päätoimista. Uskon, että kaikki viljelijät ovat samaa mieltä, että sen pitäisi olla päätoimista. Ongelma on se, että päätoimisuus ei vain anna elantoa sillä tilalla perheelle eikä usein edes yhdellekään viljelijälle. Tämä on se ongelma, josta näen muodostuvan erilaisten käsitysten.

Esimerkiksi tämän päivän viljatilalla päätoimisena toimiessaan pitäisi olla saman kokoinen kuin se, josta eduskunnan varapuhemies joskus on kertonut, että pikajunakin pysähtyy kaksi kertaa saman tilan alueella. Silloin varmasti päätoimisena viljan viljelijänäkin saattaisi pärjätä.

Mutta eilen jäi mieleeni ed. Aittoniemen kertomus siitä, miten hän toimi sian kasvattajana. Kun hän tilasi teurastamoauton ja kuusitoista saatiin kiinni ja yhden vei naapurin kissa, niin mieleeni tuli ajatus siitä, että Kymenlaaksossa oli hevostalouden harjoittaja, jolla meni myös huonosti. Hänellä oli ravitalli. Jäi enää yksi hevonen ja se rupesi laihumaan ja kuihtumaan. Tämän tallin pitäjä oli hyvin arvostettu. Hän kutsui Tampereen eläinklinikalta asiantuntijan, joka kävi tutkimassa ja katsoi eikä tiennyt, mikä oli vika hevosessa. Sen jälkeen tuli Helsingin yliopistosta professori ja taas tutki asian eikä löytänyt vikaa. Sen jälkeen naapuri tuli ja sanoi, että kuule, minä kerron sinulle, mikä sinun hevostasi vai-vaa. Niin isäntä sanoi, että ethän sinä voi tietää, kun asiantuntijatkaan eivät tiedä. Naapuri tuli, katsoi hetken aikaa ja sanoi, että sinun hevosesi on luulotauti. Se luulee, että sinä annat sille heiniä, mutta et annakaan. Epäilen, että sama oli ed. Aittoniemen sioillakin. Hän kertoi, että kolme kertaa viikossa hän kävi katsomassa niitä, mutta rehu saattoi jäädä antamatta.

Minun mielestäni tässä on tullut aika vahvasti esille se trauma, jonka ed. Aittoniemi sanoo ed. Rajamäellä olevan, että hän puhuu osittain maanviljelijöiden puolesta ja osittain heitä vastaan. Olen kuullut häntä aika pitkään, ja minusta hänen traumansa on se, että hän hyväksyy viljelijät, jotka ovat nuoria, velkaantuneita, yhteiskunnan tuella eläviä. Mutta hän ei hyväksy viljelijöi-

tä, jotka pärjäävät omillaan, siis joille elinkeino on antanut itsellisen tulon. Tästä olen täysin eri mieltä. Minun mielestäni maatalouselinkeinonkin on annettava tulo viljelijälle ja sitä kautta hänestä tulee itsellinen talonpoika. Uskon, että ilman itsellisiä talonpoikia Suomessa ei maataloutta ja sitä elinkeinoja tulla jatkamaan.

Ed. Lahtela toi aika selkeästi esille, että keskusta olisi ikään kuin pientiloja vastaan. Itse näen kyllä tilanteen aika eri tavalla. Näen, että pientilojen mahdollisuudet ovat juuri siinä, että elinkeino antaa taloudellisen tuloksen ja on valinnanvapaus asua tilalla, harjoittaa maatilataloutta sivutoimisena ja hankkia osa tulosta muualta. Ellei tätä hyväksytä, olen sitä mieltä, että maaseutu autioituu paljon enemmän kuin tällä mallilla, jossa ikään kuin pakkotoimenpitein kytettäisiin nämä ihmiset tiloilleen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Toistan vielä näin paikaltani sen, että kysymys on siitä, pidetäänkö maaseutu asuttuna vai viljeltyinä. On ollut tarkoitus, että pidetään asuttuna. Kyllä kai te maaseudun ihmiset tiedätte sen, mitä tapahtuu, jos isot maatalon rakennukset jäävät käyttämättä. Kaupungista käydään jatsareissa pellonreunalla katsomassa, kuinka viljellään. Kymmenen vuoden kuluttua ei ole päästä vedettävästä kivinavetasta kuin seinät jäljellä, katto on pudonnut alas, katto on pudonnut asuinrakennuksesta alas. Minä voin viedä teidät huvijalulle, joka ei ole sellaisenaan huvijalua, paikkaan, jossa löytyy hyvin lyhyeltä matkalta kymmenkunta sellaista suurtakin tilaa, joiden rakennukset ovat täysin romuttuneet sen takia, että siellä ei asuta. Tiedätte hyvin, mitä merkitsee, jos talossa ei asuta.

Minulla itselläni on tila, joka ei ole suuri, mutta siinä on suuret rakennukset. Kun siinä on asunut aina leuhkaa porukkaa, niin on täytynyt olla isot rakennukset. Mutta minä yritän pitää niitä kunnossa. Olen uhrannut satojatuhansia viime vuosien aikana niihin rakennuksiin, ja siitä huolimatta jokin puoli rakennuksesta on aina vähän kyljellään. Jos siellä ei asuta, rakennukset murenevät vuosi vuodelta ja ennen pitkää se ei enää vaikuta asutulta maaseudulta. Tämä on yksi sellainen asia, joka pitää myös huomioida.

Tiedätte varsin hyvin, että tämä pitää myös paikkansa, ja milläs sen korjaatte, hyvät ystävät? (Ed. Kalli: Tällä lailla!) — Ei tällä lailla mitään korjata. Kysymys on siitä, pidetäänkö maaseutu asuttuna, pidetäänkö rakennukset kunnossa, että se on sen näköistä, että se on asuttua ja

kunnollista, hyvinvoipaa maaseutua. Siitä on kysymys. Tällä lailla ratkaistaan osa siitä.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle haluan todeta, että myös maanviljelijäperheillä on hyvin erilaisia elämänvaiheita. Maaseudulla esimerkiksi päivähoitopalvelut ovat kiven alla ja niin kaukana, että jos tila on lähellä taajamaa tai kaupunkia, niin siellä yleensä päivähoitopalvelut ovat edullisemmin järjestettävissä kuin haja-asutusalueella. Monta kertaa silloin, kun lapset ovat ihan pieniä, joudutaan jopa siitä syystä asumaan muualla. Ymmärrän hyvin huolen maaseudun elävänä pitämisestä, jota asuminen edistää, mutta erilaisia elämänvaiheita pitää ymmärtää ja liikkumavaraa ihmisille suoda. Kovin jäykät rakennelmat ja rakenteet eivät yleensä johda hyvään lopputulokseen.

Ed. K o m i : Arvoisa herra puhemies! Minusta ed. Aittoniemen puhe oli juuri sitä maaseuturomantiikkaa, jota me jokainen mielellämme haluaisimme. Mutta jos toiminta siellä ei ole kannattavaa, niin vaikka olisi miten tuhti emäntä, kyllä se navetan katto vain pikkuhiljaa luhistuu, koska kyllä tämä elinkeinotoiminta on kuitenkin taloudellista toimintaa.

Yksi mielenkiintoinen piirre tässä on se, mikä valiokunnassakin näkyi, että kaikki ne, jotka ovat tekemisissä käytännön viljelyn kanssa, ovat hyväksymässä esityksen, mutta kaikki ne, jotka eivät tänä päivänä enää ole käytännön viljelyn kanssa tekemisissä, näkevät siinä erilaisia vaihtoehtoja. Minusta tällekin pitäisi antaa oma arvonsa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Asian käsittely keskeytetään.

5) Hallituksen esitys laeiksi kiinteistönmuodostamislain, kiinteistörekisterilain 5 ja 14 b §:n ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 49 a §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 110/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 16/1998 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta

yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 2, 3, 5, 5 a, 14, 20—22, 22 a, 22 b, 23 a, 24, 29, 32, 34—36, 37 a, 57, 58, 62, 62 a, 62 b, 64, 69, 78, 113, 114, 117, 118, 120, 122, 123, 129, 132, 141, 150 a, 154, 154 a, 155—157, 160, 165, 168, 185, 209, 212, 283, 285, 285 a ja 288 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 5 ja 14 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 49 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 258/1998 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 36/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—3 § ja 1 luvun otsikko, 4—11 § ja 2 luvun otsikko, 12—14 § ja 3 luvun otsikko sekä 15 ja 16 § ja 4 luvun otsikko, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 22 a § ja sen edellä oleva väliotsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 14 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 12 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 21 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kuudennen lakiehdotuksen 18 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

seitsemännen lakiehdotuksen 69 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kahdeksannen lakiehdotuksen 29 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

yhdeksännen lakiehdotuksen 19 c §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys eräiden asuntolainoitusta koskevan lainsäädännön muutoksenhakusäännösten muuttamiseksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 237/1998 vp

Ympäristövaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 39 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 3 ja 21 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 14 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kuudennen lakiehdotuksen 12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

seitsemännen lakiehdotuksen 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kahdeksannen lakiehdotuksen 54 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

yhdeksännen lakiehdotuksen 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Lakialoite laiksi Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 139/1998 vp (Hannu Takkula /kesk)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Takkula: Arvoisa puhemies! Vuonna 1982 Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain mukaisesti on Lapin läänissä ja myös Kuusamon kunnassa toteutettu metsätalouden alueellista suunnittelua ja edistetty näin vajaatuottoisten alueiden kunnostamista. Laki on ollut määräaikainen, ja sen voimassaolo lakkasi viime vuoden lopulla eli 98 lopulla. Näin ollen tämä laki, joka on osoittanut oman tarpeellisuutensa, olisi hyvä saada mahdollisimman pikaisesti uudelleen voimaan.

Ymmärrän kyllä ajankohdan; tällä hallituksella on reilu kuukausi, ehkä kaksi kuukautta, jos ei välikysymystä sitä ennen tule, aikaa laittaa asioita kuntoon, ja valiokunnassa on aikaa käsitellä tätä asiaa hyvin niukalti. Mutta asian tarpeellisuuden ymmärtäen uskon, että tämä hallitus laittaa sen hyvälle alulle ja seuraava hallitus voi viedä tämän kunniakkaaseen loppuun.

Vajaatuottoisten metsien pinta-ala on Lapissa saatu lain voimassaoloaikana pienennetyksi, mutta edelleenkin niiden osuus on Lapissa selvästi suurempi kuin Etelä-Suomessa. Tämän osoittaa se, että yksityismetsien hakkuumahdollisuksista yli 70 prosenttia kertyy Lapissa päätehakkuukohteista. Vajaatuottoisten metsien uudistaminen edellyttää Lapissa viljelypainotteista tukimuotoa, koska keskimääräiset uudistamiskustannukset ovat korkeat verrattuna kohteesta saatuaan kantorahatuloon.

Ilman tämän niin sanotun Lapin lain mukaista tukea metsät uhkaavat jäädä uudistamatta. Sen vuoksi katson, että lain voimassaolon umpeutuessa metsien uudistamistyö on jäämässä kesken. Lain soveltamisperusteissa on kaiken kaikkiaan noin 50 000 hehtaaria, ja nyt se on jäämässä osittain hakkuutoimien ulkopuolelle.

Uutena perusteluna Lapin lain jatkamiselle on vanhojen metsien suojelun aiheuttamien haittojen kompensointi. Vanhojen metsien kompensointiryhmä esittikin, että Lapin lakia jatkettai-
siin vuoteen 2004 saakka. Näin kompensointi

kohdistuisi juuri niille paikkakunnille ja ammattiryhmille, jotka suojelun takia ovat kärsineet eniten menetyksiä. Tässäkin mielessä lain pikainen uudelleen voimaansaatminen olisi asiallista ja tarpeellista, koska työttömyyden kourissa pyörivä pohjoinen Suomi tarvitsee kipeästi näitäkin työpaikkoja, joita metsätalouspuolelta sille oikealla tavalla löytyy.

Myös 90-luvun aikana metsänparannusvarojen niukkuus sekä alan EU-rajoituksen Lapin kannalta epäsoveltavat ehdot ovat hidastaneet metsien kunnostamistyötä ja kasanneet uudistamiskustannuksia. Näin ollen monia töitä on rästissä odotamassa, että uudistukset saataisiin vietyä eteenpäin. Lapin lain jatkaminen on siis perusteltua. Lisäksi olisi vähintäänkin kohtuullista, että ne keskeneräiset alueet ja suunnitelmat ja hankkeet, jotka jo ovat vireillä, voitaisiin viedä loppuun ja niiden rahoitus turvattaisiin.

Arvoisa puhemies! Metsät ja metsien hyvä hoito on yksi keskeinen tulevaisuuden investointitalouteemme. Lapissakin aluetalous hyvin voimakkaasti seisoo puujaloilla. Sen vuoksi toivon, että valiokunnassa asia otetaan asianmukaiseen, hyvään käsittelyyn, sitä lähdetään viemään eteenpäin ja, jos vielä mahdollista, tämä hallitus laittaa Lapin lain voimaan vaikkapa kompensatioryhmän esittämällä tavalla vuoteen 2004 asti. Silloin saadaan hyvin voitettua Lapissa vajaatuottoista metsää hyvään käyttöön. Sitä kautta voidaan osoittaa se, että meillä halutaan huolehtia kestäväällä tavalla metsistä ja uudistaa niitä ja sitä kautta myös huolehtia työllisyydestä.

Arvoisa puhemies! Jos kuitenkin niin käy, että tämä hallitus parhaansa yrittäessäänkään ei saa Lapin lakia uudelleen voimaan, toivon, että seuraava hallitus sen pikaisesti tekisi ja tältä osin parantaisi hallituksen kohtuutonta päätöstä lopettaa Lapin laki viime vuoden loppuun.

Ed. Aul: Arvoisa puhemies! Ed. Takkulan aloite on hyvin perusteltu. Toisaalta sen käsittely eduskunnassa tämän vuoden puolella on varmasti aika ongelmallista, koska kuten edellisestä puheenvuorosta kävi esille, Lapin lain voimassaolo lakkasi vuoden 98 lopussa.

Vajaatuottoisten metsien osalta kysehän on sellaisista metsäalueista, joiden hakkuutuotto ei kata metsän uudistamisen kustannuksia tai se aivan juuri ja juuri kattaa kustannukset. Lisäksi on kyse erittäin pitkäaikaisista investoinneista, joista tuotto on odotettavissa ehkä 50–100 vuoden päästä Lapin olosuhteissa. Tämä on perussyy siihen, minkä takia valtion osallistumista

metsän uudistamisen kustannuksiin Lapin olosuhteissa tarvitaan enemmän kuin eteläisessä Suomessa.

Voisi sanoa, että jos pelkästään toimitaan markkinatalouden pelisäännöillä ilman minikäänlaista tukielementtiä, silloin nämä alueet jäävät Lapissa uudistamatta, ja se taas vaikuttaa siihen, että esimerkiksi paperiteollisuudelle tai muulle puuta käyttävälle teollisuudelle ei ole raaka-ainetta. Eli kyse on hyvin pitkäjänteisistä asioista Pohjois-Suomen ja Lapin kannalta.

Viime vuoden lopullahan valtiovarainvaliokunta budjettimietinnössään vihdoinkin viimein edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta siten, että se mahdollistaisi Lapin vajaatuottoisten metsien uudistamisesta annetun lain voimassaoloajan päättyessä toteuttamatta vielä olevien viljelyhankkeiden saattamisen loppuun Pohjois-Suomessa.

Ongelma on se, että eduskunnan kannanotto jäi toivomuksen asteelle eikä eduskunta kuitenkaan budjettia käsitellessään muuttanut varsinaisesti kestävän metsänparannuslain mukaisen rahoituksen momentin perusteluja niin, että metsänparannusrahoitusta olisi voitu käyttää jo tämän vuoden alusta lähtien vajaatuottoisten metsien kunnostamiseen. Erikoista oli se, että momenttia ei muutettu, vaikka ministeri Hemilä itse esitti sitä viime vaiheessa valtiovarainvaliokunnalle, eli hän puolsi sitä, että näin olisi voitu tehdä. Tietysti ministeriötäkin voisi syyttää pienestä myöhäisherännäisyydestä, että olisivathan he voineet kannanoton aiemmin syksyllä eduskuntaan tuoda. Asia ei tullut siis budjettimietinnön osalta hoidettua.

Keskustan vastalauseessa esitettiin, että asianomaiselle momentille olisi nämä korjaukset tehty, ja siitä eduskunnassa ennen joulua äänestettiin eikä se tullut eduskunnan enemmistöllä hyväksytyksi. Riski asiassa todellakin on, että asian hoitaminen siirtyy seuraavalle eduskunnalle ja hallitukselle, jolloin koko alkuvuosi jää vajaatuottoisten metsien kunnostamisen osalta käyttämättä.

Tämänkin hallituksen on vielä mahdollista asiaa hoitaa. Toivonkin, että maa- ja metsätalousministeriö ryhtyy hyvin nopeasti toimenpiteisiin eduskunnan budjettimietinnössä esittämän toivomuksen ja ponnien toteuttamiseksi niin, että kestävän metsätalouden rahoituslakia muutetaan niin, että nämä Lapin lain toimenpiteet tavallaan sisällytetään sinne ja sitä kautta myös tämä ed. Takkulan aloite toteutuisi.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Takkula on hyvin voimakas oman vaalipiirinsä puolestapuhuja, niin kuin täytyy ollakin. Niinhän me kaikki yritämme olla, ja se on ihan oikein. Lapissa on aina ollut hyviä kansanedustajia. Se on nähty taannoisina vuosikymmeninä. He ovat pystyneet Lapin asioita erinomaisen hyvin ajamaan. Silloin kun täällä etelässä oli vielä soratiet, niin siellä oli kaikki tiet asfaltoitu Jäämerelle saakka, pienemmätkin tiet niihin aikoihin.

Kuitenkin täytyy jossakin vaiheessa lyödä jarruja näille ajatteluille niin kuin tässäkin tapauksessa. Me tiedämme varsin hyvin, että Lapissa sellaiset metsäalueet, jotka ovat tuotantokykyisiä, on kunnostettu, viljelty, istutettu, ja ne alueet, jotka ovat tällä hetkellä vielä niin sanotusti kunnostuksen tarpeessa, ovat sellaisia alueita, joissa puu istutettunakaan ei sadassa vuodessa kasva kuin juuri joulukuusen mittaiseksi tai hiukan enemmän. Siis ne alueet, joista nyt puhutaan Lapista, joissa tarvittaisiin puhujien mukaan hoitotukea, ovat sellaisia alueita, että ne pitää käyttää johonkin muuhun, poronhoitoon, kaikenlaiseen matkailuun ja muuta, mutta niistä ei ole metsänkasvualustaksi. Sen vuoksi minä katson, että pitää suhtautua hyvin tarkasti, ennen kuin tällaisiin asioihin annetaan rahaa. Minä olen periaatteessa, totta kai, suopea kansanedustajien näkemyksille, mutta täytyy hiukan etelän ihmisenä kuitenkin jonkin verran asettaa jarruja näille ja pyrkiä tuomaan myös tuollaisia realistisia toituksia näissä asioissa.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi kertoi omasta mielestään realistisia toituksia, ja näin ollen hän kertoo siitä, että hänen maantieteen taitonsa ovat erittäin heikot. Minäkin alan epäillä niitä historiankirjoituksia, joita ed. Aittoniemi täällä on lukenut siitä, että hän on muun muassa Lapissa ollut metsäsavotoilla, koska kyllä näin on, että tiet siellä eivät ole asfaltoituja noin pitkälle kuin ed. Aittoniemi sanoi. Muutama päätie kyllä on asfaltilla, mutta heikko pinta niissäkin.

Mutta tähän aloitteeseen, ed. Aittoniemi. Tämä osoittaa myös sen, että te ette tunne Lapin lakia ettekä tunne lappilaista metsätaloutta. Ehkäpä tästä johtuu, että hallituksessa, huolimatta siitä, että te olette kunniakkaan opposition jäsen, on myös samanlaista hurmahenkisyyttä kuin teillä on, jossa tunteen palo ja muut ei-oleelliset asiat menevät tosiasioitten edelle.

Tämä lakialoite laiksi Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta on todellakin tarpeelli-

nen, ja sen olisi pitänyt saada jatkua vuoteen 2004 asti, aivan niin kuin kompensatioryhmäkin asian esitti. Näin ollen tämä olisi ollut kestävä investointi tulevaisuuden varalle. Se olisi ollut hyvää metsänhoitoa, ja tätä kautta olisi vahvistettu, ei ainoastaan Lapin aluetalouden pohjaa, vaan myös laajemmin koko kansantalouden pohjaa.

Siksi uskon, että seuraavassa hallituksessa ja ehkä tässäkin hallituksessa vielä totuus ja oikeus ja oikeat tavoitteet voittavat. Mutta viimeistään seuraavassa hallituksessa tämä varmasti tulee tapahtumaan ja saadaan tämä asia oikeaan päiväjärjestykseen ja näin ollen Lapin vajaatuottoiset metsät myös tuottamaan yhteistä kansallisvarallisuutta.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi nyt poistui tästä salista, mutta hänen on varmaan hyvä tietää, että Etelä-Suomessa nämä vajaatuottoiset metsät kunnostettiin pääosin jo 60- ja 70-luvuilla. Silloin oli täällä vastaavan tyyppinen rahoitus käytössä metsän uudistamisessa. Lapissa uudistustyö aloitettiin myöhemmin, jolloin voi sanoa, että tässä on kyse enempikin alueellisen tasa-arvon toteuttamisesta.

Toiseksi, näitä vajaatuottoisia metsiä on kyllä toki myös muualla Suomessa kuin Lapissa edelleenkin, myös varmasti osin Itä-Suomessa, jolloin, jos tämä Lapin laki taikka sen sisältö jatkossa sisällytetään kestäväan metsätalouden rahoituksesta annettuun lakiin, onkin syytä harkita, onko sen toimialuetta syytä laajentaa niin, että myös muualla Suomessa voitaisiin vastaavan tyyppisiä metsäalueita kunnostaa näillä samoilla keinoilla.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Minusta ed. Takkula on tässä siinä mielessä oikeassa, jotta ilman tällaisia valtiovallan toimenpiteitä siellä itse metsänomistajan ei kannata hirveän isoja investointeja tehdä, koska siellä kasvu-aika puulla myyntikuntoon on aika pitkä, huomattavasti pidempi kuin missään muualla, ei ihan noin kuin ed. Aittoniemi totesi, että joulukuusen mittaan sadassa vuodessa; voi jossakin tunturin laella niin ollakin juuri siellä raja-alueella, missä yleensä puu kasvaa. Mutta on se hyvä, että joulukuusiakin kasvaa sentään siellä sen verran, ettei tarvitse lähteä etelästä niitä hakemaan. Tämä on yksi ongelma.

Mutta suuri ongelma Lapin ja koko pohjoisen alueella on se, miten paljon siellä on pantu suojelemaan metsiä. Kun katselee suojelukarttaa ja väri-

tystä, mitä on tehty, niin siellä ei joissakin paikoin enää taida paljon löytyä muuta kuin suojelumetsää, mikä tuntuu siinä mielessä ihmeelliseltä, että on pantu pakettiin semmoisia alueita, jotka ovat niiden ihmisen elämisen ehtoja olleet. Nyt niiden vähien alueiden, joita voidaan metsätaloudessa vielä hyödyntää, kyllä pitäisi olla tehokkaassa käytössä. Siinä mielessä toivoisi niin, jos tämän hallituksen aikana sitä ei saada aikaan, että jatkossa Lapin laki voisi toteutua, koska sen perusteella, mitä valiokunnassa käytiin läpi, on todettu, että siellä joka tapauksessa on vajaakuntoisia metsiä, ja ne pitäisi saada kuntoon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

9) Lakialoite laiksi autoverolain 3 §:n muuttamisesta

Lakialoite 143/1998 vp (Armas Komi /kesk)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

10) Lakialoite laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 144/1998 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Kun täällä ei näytä aloitteen laatija olevan paikalla, täytyy "esitellä" sitä vähän tässä. Tämä on lakialoite laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. En halua olla mikään känkäränkkä tänään, vaikka olen monessa asiassa ollut eri mieltä, mutta haluan todeta myös tästä.

Nykyisin on olemassa kolmen vuoden kotouttamistuki maahanmuuttajilla, esimerkiksi pako-

laisilla, ja nyt sitä esitetään tässä viideksi vuodeksi. Sekin kolmen vuoden tuki, joka on olemassa, tarkoittaa sosiaalihuoltoa, ja nyt se halutaan pistää viisivuotiseksi. Tästä kotouttamislaista ja sen mukaisista toimenpiteistä, jotka tarkoittavat kielten oppimista, sopeutumista suomalaiseen kulttuuriin ja halua työelämään, ei ole ollut mitään hyötyä näille ulkomailta tuleville. Ja nyt, kun sellainen halutaan vielä jatkaa viiteen vuoteen, johan on aivan uskomatonta! Maksetaan se sosiaalituki sitten normaalien sosiaalitukien perusteella eikä tällaisten ylimääräisten lainsäädäntöjen perusteella.

Totean vielä, herra puhemies, ilolla, että paras kotouttamistuki on nyt meneillään, kun luin lehdestä, että esimerkiksi Somaliaan ollaan täältä viemässä lentokoneella takaisin näitä pakolaisia Suomesta ensimmäisen kerran sen jälkeen, kun heitä on tullut. Se on parasta kotouttamistukea. Vielä hiukan rahaa mukaan, että saavat aloittaa siellä uuden elämän, niin se on heille parempi ja meille parempi. Tällaisilla aloitteilla ei ole paljon merkitystä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! En olisi ihan noin pessimisti kuin ed. Aittoniemi edellisessä puheenvuorossaan. Ongelma ei ole pelkästään se, vaan kysymys on siitä, millä tavalla kunnat selviävät tässä asiassa, koska käsitykseni mukaan tässä aloitteessa esitetään myös sitä, jotta valtiovalta maksaisi nämä kustannukset. Kuitenkin on se tosiasia, että ne ihmiset, jos ne ovat jossakin kunnassa, eivät voi tulla sillä tavalla hyljeksityiksi, että heihin suhtaudutaan vihamielisesti, jos kunta, veronmaksajat joutuvat suoraan maksamaan. Kuitenkin kun he ovat siellä, minusta, jos pakolaispolitiikkaa harastetaan, otetaan tänne pakolaisia, kyllä se kuuluu koko yhteiskunnan hoitaa eikä yksittäisen kunnan. Sen takia tämä ero tässä on minusta hyvä.

Toinen juttu on, että me voisimme saada semmoisen aikaan, että jos siellä maassa, mistä pakolaiset ovat lähtöisin, on semmoiset olosuhteet, johon nämä voivat palata, sen tyyppistä meidän pitää tukea myös, joka on parasta kotouttamista itse asiassa eli kotoutetaan ne sinne kotimaahan, jos siellä on turvallista ja ne voivat palata sinne.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

11) Lakialoite laiksi kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 145/1998 vp (Klaus Hellberg /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa herra puhemies! Toteaisin ensin, että tässä eduskunnan painattamassa tekstissä on virhe sikäli, että perustelujen ensimmäisessä lauseessa lauseen lopussa todetaan: "on kasvanut 1900-luvulla". Alkuperäisessä esityksessä kyllä lähdetään siitä, että "on kasvanut 1990-luvulla. (Ed. Lahtela: Eihän siinä ole kuin 90 vuoden ero!) — Ei se sinänsä niin suuri maailmankaikkeudessa ole.

Itse varsinaiseen asiaan. Tässä lakialoitteessaan esitetään muutettavaksi kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annettua lakia siten, että liikkeen luovutukseen rinnastettavien toimintojen ulkoistamisten yhteydessä henkilöstön oikeudet tulevat säännellyiksi lain tasolla. Lakialoitteen perusteella siirtyvässä toiminnassa virkasuhteisena töitä tehnyt henkilö siirtyy toimintoja jatkavan yrityksen palvelukseen virkasuhteen muuttuessa samalla työsuhteeksi entisiin ehdoin. Eli lähdetään siitä, että kunnan viranhaltijoiden palvelussuhdeturva saatetaan samalle tasolle kuin työsuhteisenkin henkilöstön.

Kuntien mahdollisuudet ja halu järjestää sekä lakisääteiset että muut kunnan tarjoamat palvelut muutoin kuin tuottamalla ne itse ovat tosiaan kasvaneet 1990-luvulla. Onko tämä yleensä järkevää, on toinen asia. Itse en pidä sitä aina niin järkevänä toimintana enkä varsinkaan, kun ei ole varmaa, mistä nämä säästöt yleensä syntyvät. Eräiden tutkimusten mukaan suuri osa säästöistä on saatu aikaan sillä, että yksityinen palvelun tuottaja käyttää vähemmän tai ei käytä lainkaan koulutettua työvoimaa ja maksaa sille muun muassa tästä johtuen heikompaa palkkaa, joten palvelut selvästi tästäkin syystä heikkenevät.

Koska ongelma nyt on se, että tällaisissa tapauksissa kunta on siirtynyt ostopalvelujen käyttäjäksi ja viranhaltijoiden osana monesti on ollut irtisanominen, niin pitäisi lailla pystyä turvaamaan viranhaltijan palvelussuhdeturva, niin että tällaisessa tapauksessa, kun koko toiminto siirtyy jonkin yksityisen yrityksen hoidettavaksi,

liikkeen luovutustapauksessa työsuhde kuitenkin siirtyisi samalla lailla viranhaltijan ollessa kyseessä kuin työsuhteisen henkilöstön.

Tämä on ilmeisesti aika uusia asia, että kokonaisia toimintoja, esimerkiksi keittiöpalveluja ja muita vastaavia, on annettu jonkin yksityisen yrityksen hoidettavaksi. Tähän ei ole aikaisemmin puututtu, koska kokonaisia toimintoja ei varmaan vielä esimerkiksi 80-luvulla tällä lailla siirrelty yksityisen hoidettavaksi. Mutta minusta nyt on se aika, että myös lain täytyy tulla tässä avuksi, jotta viranhaltijoiden asema tulisi samaksi tällaisessa tapauksessa kuin työsuhteisenkin henkilöstön.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tämä ed. Hellbergin aloite on sinällään ajankohmainen ja merkittävä. Nimittäin tänä päivänä kunnissa tapahtuu jatkuvasti tällaista ulkoistamista. Siellä myydään hyvin laajasti erinäköisiä palveluita ulos. Syrjäisestä itäsuomalaisesta näkökulmasta katsoen tälläkin hetkellä ollaan useammassa kunnassa myymässä siivouspalveluita ulos. Siellä ovat keskuskeittiöt muuttumassa yksityisiksi, jotkut vartiointi- ja kiinteistöpalvelut ulkoistetaan. Se tapahtuu sillä tavalla, että osa ihmisistä heitetään kokonaan ulos, ostetaan kokonaan ulkopuoliselta firmalta palvelut, jolloin tietysti tämä malli, jota ed. Hellberg esittää, ei välttämättä toimi vaan niistä ihmisistä tulee työttömiä ja mahdollisesti palvelufirma, joka ottaa palvelut hoitaakseen, käyttää kaiken näköisiä valtion tuella, harjoittelutuella tuettuja mahdollisuuksia, pitkäaikaistuettuja ihmisiä, ja sitä kautta tavallaan väaristetään myös kilpailua. Kun katsotaan lopputilissä ja pitkässä pelissä säästö, minä en sitä usko olevan. Vaikka siivouksen osalta, jos sama taso tullaan pitämään, loppujen lopuksi säästöä tekevät ne kaupunkien ja kuntienkin siivoojat, jotka osaavat tehdä huonompaa työtä, vähemmän tunteja käyttää siihen. Mutta sitä ei ajatellakaan tässä eikä sitä kokonaisuutta, miten paljon siihen käytetään erinäköisiä tukia.

Näissä tapauksissa, joita ed. Hellberg esittää, että on ulkoistettu ja henkilöt siirtyvät jonkun toisen palvelukseen, ehtojen pitää olla samanlaiset, jolloin määrättyä kilpailuväaristymää ei tule, koska jos ehtoja pystytään heikentämään, silloin totta kai palvelu voidaan myydä halvemmalla.

Yksi merkittävä esimerkki tähän vertailuun, miten hintoja vertaillaan, on siivous. Jos kunnallinen siivous myydään ulkopuoliselle, siinähan tapahtuu sillä tavalla, että vielä sen firmankin, joka siivouksen ottaa, pitää välistä saada liikevoitto, mikä tarkoittaa, että niiden ihmisten selkänahastahan otetaan vielä enemmän. Koska he ovat kunnan palveluksessa, siitähän ei tarvitse yhtään saada kunnan voittoa vaan kunta voi käyttää sen henkilöiden palkkaamiseen ja sillä siisti.

Sen takia minä toivon, että nyt, kun aloite menee valiokuntaan, koko tämä ongelmakenttä siellä selvitetään ja katsotaan ne nipelit ja napelit, mitä siinä on, onko reikiä olemassa, ja paikataan se, niin kuin ed. Hellberg esittää ja vielä vähän laajemminkin.

Ed. Johannes Koskinen: Arvoisa puhemies! Tosiaan tällainen hallitsematon, osin ideologisista ja osin kamreerisista tapahtuva kunnan toimintojen yksityistäminen on tuottanut ongelmia. On suoranaisia työmarkkinakonflikteja syntynyt, niin kuin pääkaupunkiseudun busiliikenteestä on kokemuksia. Nyt ilmeisesti ollaan ajamassa saman tyyppisiä ongelmia myös rautatieliikenteeseen. Laajemmin esimerkiksi siivoustoimen järjestelyssä näitä vastaavia on esiintynyt.

Tällä vaalikaudella on yksi merkittävä tulos saavutettu, jolla esitetään ehdoin tahdoin laskennallisista syistä tapahtuvaa yksityistämistä. Nimittäin kuntien työntekijöitä koskevat korkeimmat työnantajamaksut pystyttiin pudottamaan samalle tasolle kuin yksityisillä työnantajilla on. Siinähan oli usean prosenttiyksikön ylimääräinen kustannus, joka rasitti nimenomaan kuntatyöntekijöitä ja -viranhaltijoita.

Edelleen tietysti jatkossa on ongelma siinä, että kuntien eläkejärjestelmä käynnistettiin myöhemmin kuin yksityisen sektorin työeläkkeet ja kuntien eläkevakuutusmaksut ovat pysyvästi korkeampia kuin yksityisellä sektorilla. Silloin huomattava säästö pystytään näennäisesti osoittamaan siten, että siirretään toimintoja yksityisen yrityksen nimiin. Vaikka palkkakustannus olisi ihan sama, juuri välillisten maksujen kautta tulee kunnan työtä haitallisesti rasittavaa lisäkustannusta.

Tämän tyyppinen lainsäädännön muuttaminen, jota ed. Hellberg esittää, on varmasti paikallaan, mutta sen ohella täytyy jatkaa ponnisteluja myös välillisten työnantajamaksujen saamiseksi saman tasoisiksi.

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin ed. Lahtelalle todeta, että se ei ole ihan niin suoraviivaista kuin hän esitti siivouspalvelujen osalta, että kunnan ei tarvitse saada mitään voittoa ja yksityisen yrityksen täytyy saada voittoa. Totta kai kunnankin täytyy laskea byrokraatia- ja hallinnointikustannusten ym. osalle jotakin. Ei se ihan niin yksiviivaista ole.

Kun sitten ostopalveluja on kunnissa mietitty, esimerkiksi omassa kunnassani, on laskettu lasten päivähoidon osalta kunnan hinta lasta kohti ja sitten ostopalveluna yksityisen hinta, meillä vain on ollut niin, että yksityisen hinta on halvempi ja ainakin lasten vanhemmat ovat tykänneet, että myös laadullisesti se on ollut kilpailukykyinen, ellei parempi. Niinpä olemme päätyneet ostamaan myös ostopalveluina päivähoitopalveluja. Kumma kyllä, monissa tapauksissa ostopalvelut tuovat joustavuutta kunnan toimintaan, ja silloin tietysti voidaan helposti vertailla myös kunnan omaa hintaa. Silloin pysyvät kustannukset kurissa. Sitten tietenkin voidaan myös laatua vertailla asiakasnäkökulmasta katsottuna.

Ed. Hellberg: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan lähdän tässä asiassa nyt ainoastaan siitä, että kunnan viranhaltijoiden palvelusuhde saatetaan samalle tasolle kuin työsuhteisenkin henkilöstön.

Sitten toinen asia on tietysti yleensä yksityistäminen kuntien palvelujen osalta, ja se on hyvinkin laaja kysymys. Tässähän on se ongelma, että kun annetaan palvelujen tarjoaminen yksityiselle, yleensä käytännössä tilanne on se, että henkilöstö, joka sitten palvelua alkaa hoitaa, on koulutukseltaan vähäisempää kuin kunnalliselä tasolla olleessa palvelussa. Sitten siinä on myös se ongelma, että yleensä aloitetaan vähemmällä henkilöstöllä, ja vielä sitten, kun ei ole ikälisiä yleensä rasitteena, tällä tavalla tietysti saadaan ainakin alkuvaiheessa tämä toiminta näyttämään edullisemmalta, mutta en usko, että se pitemmän päälle kuitenkaan järkevä tie on.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hyssälälle voisi todeta sen, jotta hänen puheensa kuului ideologinen näkökulma siitä, jotta yksityinen on aina kaunista. Nimittäin vaikka siellä päiväkodeissa nyt siirryttäisiinkin siihen, jotta siirretään nyt ne päiväkodit ja hoito yksityisille, minä veikkaan, että ed. Hyssälänkään edustamasta kunnasta uskoakseni kunnallisbyroo ei

häviä mihinkään. Sieltä ei kaupunginjohtaja häippäise mihinkään eivätkä palkanlaskijat häviä mihinkään, jolloin jää sitten muiden osalta, keitä sinne kaupungin tai kunnan palvelukseen jää, yhä enemmän hallintokulua. Sitten on helppo taas perustella, että nyt meillä on näin paljon keittiön osalta kustannuksia, kun vyörytetään näitä ylimääräisiä kustannuksia, koska me olemme kyvyttömiä purkamaan tavallaan hallintobyroota ja johtobyroota siellä.

Jotenkin meidän pitäisi osata lähteä myös siitä näkökulmasta, millä tavalla näillä ihmisillä olisi turvallinen työpaikka. Silloin on tehokkuutta, paremmuutta. Silloin on kunnallisten päättäjien, joista olen käsittänyt, että ed. Hyssäläkin on siellä, meidän vikamme, jotka siellä kunnissa olemme, kun me emme ole osanneet tehdä järjestelmää sellaiseksi, että se pystyy tuottamaan yhtä hyvää palvelua. Minä en usko, että siitä on kysymys, että yksityinen on kaunista siinä, vaan vika on kunnallisissa päättäjissä eli meissä, ketkä satumme olemaan sen lisäksi, että olemme kansanedustajia, kunnissa päättämässä, jotta voimme syyttää ja sormella osoittaa itseämme, jos sanotaan, että kunnallinen on huonompaa.

Ed. Haatainen: Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälän hintavertailu yksityisestä ja julkisesta saattaa pitää paikkansa yksittäisen päiväkodin kohdalla, kun verrataan kahta päiväkotia normaalityötoiminnoilla. Näin voi olla tietysti, mutta siellä taustalla täytyy olla jotain, joka eron selittää. Usein on niin, että kuitenkin julkisten kustannusten varaan jäävät esimerkiksi laatutason valvonta ja monet sellaiset toiminnot, jotka lisäävät kustannuksia julkisella puolella mutta jotka eivät koskaan yksityiselle tule, koska yksityiset palvelut tahtovat kuoria aina kerman päältä ja hoitaa vain helpoimmat tapaukset. Tämähän näkyy esimerkiksi terveydenhuollossa. Yksityinen puoli mieluusti hoitaa, tekee sydänleikkauksia ja muuta, kuorii parhaat palat päältä, mutta sitten kun ongelmat tulevat, vaikeimmat tapaukset jäävätkin hoidettaviksi julkiselle sektorille. Siitä syystä näitä hintoja ei voi yksi yhteen ihan suoraan verrata.

Siitä olen ed. Hyssälän kanssa samaa mieltä, että yksityiset palvelut voivat aina täydentää julkisia, mutta koskaan ne eivät voi korvata niitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

12) Lakialoite laiksi vanhusten suojelusta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 146/1998 vp (Tuula Haatainen /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Haatainen: Arvoisa rouva puhemies! Vanhustenhuollosta ei ole olemassa erillislakia, vaan vanhustenhuoltoon sovellettavat säännökset sisältyvät erillislakeihin, joita on useita.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta määrittelee kunnan velvollisuudeksi varata voimavaroja sosiaali- ja terveydenhuoltoon, palvelujen järjestämisvastuun ja käyttökustannuksiin maksettavan valtionosuuden laskennalliset perusteet. Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain valtakunnallisessa suunnitelmassa vanhusten ikäryhmäkohtaiset markkamäärät.

Perusrakenteiltaan palvelulainsäädäntö on kunnossa ja antaa mahdollisuudet toteuttaa hyvää hoitoa. Siitäkin meillä on maassamme onneksi malleja olemassa. Asenteissa ikääntymiseen ja vanhoihin ihmisiin ovat suurimmat ongelmat mielestäni nyky-yhteiskunnassa. Sen takia olenkin esittänyt vanhustensuojelulain säätämistä.

Pari viikkoa sitten päivälehdessä kerrottiin, miten tyttärenpoika pahoinpiteli isoäitinsä sairaalakuntoon. Vanhusten lisääntyneeseen kaltoinkohteluun on kiinnitetty huomiota. Laki vanhustensuojelusta ei kuitenkaan ole pelkäänyt vanhuksen fyysiseen ja psyykkiseen turvaamiseen liittyvä asia. Laki vanhustensuojelusta tarvitaan turvaamaan vanhuksille oikeudenmukainen kohtelu asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Tarvitaan myös säädöksiä, jotka velvoittavat ottamaan huomioon ikääntyvän väestön erityistarpeet.

Vanhustenhuollosta tai vanhan ihmisen asemasta ei yleensä ole olemassa mitään erillislakia. Vanhoja ihmisiä koskevia säännöksiä onkin muussa lainsäädännössä perustuslaista lähtien, esimerkiksi useissa sosiaalihuoltoa ja terveydenhoitoa koskevilla erillislaeilla. Laki vanhustensuojelusta olisi puitelaki, jonka alle vanhoja ihmisiä koskevia säädöksiä kerättäisiin.

Lainsäädäntöön on jäänyt mummon mentävä

aukko. Kuka pitää huolta ikääntyvän dementikon eduista, kun hänen muistinsa menee? Dementiaa potevien määrä kasvaa nopeasti. Tämä tiedetään terveydenhuollon tilastoista. Tämä johtuu siitä, että ihmiset elävät entistä pidempään. Lainsäädäntöä tarvitaankin nopeasti. Vanhat ihmiset ovat turvattomia, kun heille tulee ongelmia monissa eri asioissa, kun he hakevat esimerkiksi eläkettä itselleen. Eläkeneuvontaa muun muassa on riittämättömästi. Senhän monet kansanedustajat varmaankin kokevat lukuisten soittojen johdosta, joita tulee, kysymyksiä siitä, kuinka minä tämän asian selvitän. He ovat voineet soittaa monelle taholle mutta silti eivät ole saaneet kunnon palvelua. Aina sitä ei saa edes kansanedustajakaan.

Ehdotus kerää yhteen vanhusten oikeudet palveluihin samalla tavalla kuin lastensuojelulaki määrittelee lasten oikeuksia. Aloitteen mukaan vanhuksella on oikeus turvalliseen, monipuoliseen ja yksilön tarpeet huomioon ottavaan hoivaan. Kunnan on pidettävä huolta siitä, että vanhat saavat myös ennalta ehkäiseviä palveluja. Sen avulla ikäihmisten toimintakykyä saadaan pidettyä yllä ja kalliin laitoshoidon tarvetta voidaan siirtää tai ehkäistä. Mielestäni tarvitaan myös pykälä, joilla kunnat velvoitetaan järjestämään riittävän paljon ja riittävän hyvätasoisia palveluja vanhuksilleen.

Tiedämme, että toimintakyky säilyy sitä paremmin, mitä paremmin osaa pitää huolta kunnostaan. Liikuntatoimessakin pitäisi entistä enemmän satsata ikääntyvien liikuntaan, virkistys- ja vapaa-ajan toimintoihin. Tästä käykin puheenvuoron muun muassa kuntoutuskeskustelun yhteydessä, nimenomaan ennalta ehkäisevien toimien merkityksestä liikuntakyvylle ja yleensä toiminnoille. Eläkkeellä oleva tarvitsee terveydentilan tarkistuksia, itsehoidon opastusta ja tietoa ikääntyvän väestön palveluista, etuuksista, apuvälineistä ja lääkkeistä.

Miksi sitten vanhustensuojelulakia tarvitaan? Aivan samoin kuin kasvava lapsi tarvitsee virikkeistä toimintaympäristöä ja kehityksensä suoje-lua, tarvitsee ikääntyvä ihminen erityistoimenpiteitä toimenkykynsä säilyttämiseen, ja tällöin puhutaan vanhuksista, jotka eivät enää itse kykene huolehtimaan itsestään. En puhu niistä vanhuksista, jotka ovat toimintakykyisiä ja kykenevät tässä yhteiskunnassa vielä selviytymään. Vanha ihminen tarvitsee terveydentilan tarkastuksia, itsehoidon opastusta ja tietoa palveluista ja etuuksista.

Meidän kulttuuriimme ei kuulu kokemuksen

ja vanhuuden kunnioittaminen. Vanhusten tarpeita ei oteta riittävästi huomioon sen paremmin perhepiirissä kuin virallisessa päätöksenteossaakaan, kun väheneviä resursseja jaetaan esimerkiksi sosiaali- ja terveyssektorilla. Tämä voi kuulostaa kovalta, mutta useat yhteiskuntapolittiset, perheväkivalta- ja muut väkivaltatutkimukset osoittavat tämän suuntaista. Myös kansalaispalaute, kantelut ja valitukset osoittavat samaa. Yksi mahdollisuus puuttua ainakin räikeisiin tapuksiin on riittävä lainsäädäntö, joka turvaa käytännössä sen, ettei ikäsyrintää sisälly ainakaan viranomais-toimenpiteisiin ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Vanhuksella on oltava oikeus toimintakykyä ylläpitävään ympäristöön, asumiseen, liikuntaväyliin, näkyviin katukyltteihin, puistoihin, liikennepalveluihin, lähipalveluihin kuten kauppa, posti, apteekki ja pankki. Toimintakykyä ylläpitävällä ympäristöllä tarkoitetaan sellaista yhteiskuntasuunnittelua, jolla saadaan liikkeelle sellaisen elinympäristön rakentaminen ja korjaaminen, että kasvava vanhusväestö pärjää siinä.

Mitä tämä sitten merkitsisi käytännössä? Se tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että kaikissa tilanteissa, rollaattorilla, kerkalla, pyörätuolilla on voitava liikkua esteettä kaikenlaisissa asuinrakennuksissa. Tämä merkitsee rakennusmääräysten muuttamista siten, että kaikkiin kerrostaloihin saadaan hissi. Kaikkien rakennusten, ei vain julkisten rakennusten, sisäänkäynteihin on rakennettava luiskat, kaiteet ja tarrumatangot.

Erillisestä invarakentamajattelusta olisikin päästävä eroon, ja nyt olisi korkea aika ryhtyä satsaamaan todella esteettömään rakentamiseen ja korjausrakentamiseen, jotta vanhusväestön kotona asuminen ja sen kotielinympäristön säilyttäminen olisi mahdollista. Esimerkkinä esteettömästä rakentamisesta on Itäkeskuksen kauppakeskus. Se on rakennettu siten, että siellä selviytyy pyörätuolilla missä tahansa. Ei kenellekään varmaan tulisi mieleen nimittää Itäkeskuksen kauppakeskusta invakeskukseksi.

Ikääntyvät ihmiset tarvitsevat liikuntaväylät, joissa pystyy helposti liikkumaan. Pitää olla sellaisia teitä ja katuja, jotka ovat päällystettyjä ja riittävän leveillä luiskilla varustettuja, jotta niillä pystyy liikkumaan erilaisilla apuvälineillä.

Myös liikennekurista on täällä paljon keskusteltu. Vanhukset ovat ryhmänä heikompi osapuoli liikenteessä, jossa liikennekuri näyttää koko ajan heikkenevän. Vanhetessahan aisteista näkökyky ja kuulo ensimmäisenä heikkenevät, ja tästä syystä myös liikennejärjestelyihin on kiinni-

tettävä huomiota aivan samalla tavalla kuin liikenteen pitää olla järjestetty niin, että siellä pienikin lapsi selviytyy.

Myös asuinalueiden esteettiseen ympäristöön pitää kiinnittää huomiota. Lähipuistot, viheralueet ovat tärkeitä vanhoille ihmisille. Miksi kaupungeissa ei olisi esimerkiksi kukkapenkkejä ja kasvimaita, joita ikäihmiset voisivat hyvin lähellä hoitaa? Saksassa tämä on jo tämän vuosikymmenen alussa oivallettu. Kaupungin ei tarvitse olla vanhuksille kova ja tyly paikka. Se vaatii vain huomaamista.

Julkisten palvelujen tietysti tulee olla jokaisen vanhuksen saavutettavissa. Julkinen liikenne onkin tästä syystä ensiarvoinen, sillä useimmat ikääntyneet ihmiset käyttävät bussia, junia ja raitiovaunuja. Liikennereittien suunnittelussa onkin entistä enemmän otettava huomioon myös alueiden asukkaiden ikärakenne ja liikenteen tarve. Helsingissä on satsattu matalalattiabusseihin, ja ne ovat olleet hyvin suosittuja erityisesti lapsiperheiden ja vanhusten keskuudessa. Niitä on saatava lisää.

Kaupan palvelut ovat merkittävä tekijä vanhuksen itsenäisen selviämisen ja joustavan kotihoidon organisoinnin kannalta. Täällä kuluneena viikkona onkin keskusteltu rakennuslain yhteydessä markettirakentamisesta, ja olen sitä mieltä, että kaikin keinoin täytyy pitää huolta siitä, että pienet lähimyymlät säilyvät, jotta asioiminen niissä olisi mahdollisimman helppoa. Kotiavustajien työ painottuu jatkossa entistä enemmän hoito- ja hoivatyöhön, ja nykyisin avustajat kertovat, että suurin osa heidän työajastaan tahtoo kulua kaupassa käynteihin, kun kaupat ovat niin kaukana. Tämä sama koskee posti-, pankki- ja apteekkipalveluja.

Vanhoilla ihmisillä on myös oikeus harrastaa, opiskella ja nauttia kulttuurista, ja tähän pitäisi kiinnittää erityisesti huomiota. Tiedämme, että vanhukset kärsivät usein masennuksesta ja eristäytymisestä ja yksinäisyydestä, vaikka asuvatkin kotioiloissaan, ja tähän vapaaehtoistyön ja kaupungin tai kuntien yhteistyön avulla pitäisi tehdä selkeitä suunnitelmia. Erityisesti ne vanhukset, joilla on liikuntaesteitä, jotka eivät enää itse kykene lähtemään liikkeelle teatteriin, tahtovat käpertyä sinne kotiinsa ja joutuvat sitten laitokseen ennenaikaisen vanhenemisen, demen-toitumisen johdosta. Vanhukset haluavat kuitenkin usein erilaisia kulttuuripalveluja kuin nuoret, ja siksi tarjontaan pitää kiinnittää huomiota, niin teatteri-, musiikki- kuin muussakin tuotannossa.

Vanhukset voivat siirtää sukupolvensa tietotaitoa ja kulttuuriperintöä nuoremmalle sukupolvelle. Se ei tässä nyky-yhteiskunnassa tunnu tapahtuvan itsestään, sillä vanhukset ja lapset perheineen asuvat hyvin erillään, ja tätä ongelmaa syventää nyt käynnissä oleva yhteiskunnallinen muutos, jossa nuorempi väki siirtyy työn perässä kasvukeskuksiin ja vanhemmat jäävät entisille asuinsijoilleen. Kuitenkin isovanhempien tehtävä kulttuuriperinteen siirtäjänä on hyvin tärkeä ja se jää tältä osin toteutumatta. Sillä on myös merkitystä kasvavan nuorison arvostuksissa, jos lähipiirissä on vanhuksia, joiden elämää ja ikääntymistä voi läheltä seurata.

Monellehan työelämästä pois jääminen merkitsee sitä, että jää myös hyvin monista sosiaalisista toiminnoista ulkopuolelle, mutta se ei kuitenkaan merkitse sitä, että ihmisen luovuus loppuisi. Myös vanhuksilla on oikeus luoda ja tehdä omaa kulttuuria. Tähän olisikin kiinnitettävä huomiota. Eläkeaikana on aikaa ja mahdollisuus irrottaa itsensä ulos arjesta tekemään sitä, mitä ei työn ja nuoruuden vuosina koskaan ehtinyt tekemään. Haluan tällä sanoa, että meidän pitäisi kääntää meidän suorituskeseinen ja nuoriin ikäpolviin painottuva kulttuurimme toisin päin, että vanhenevalla väestöllä on myös paljon meille annettavaa.

Jokaisella ikääntyvällä kuntalaisella pitää olla oikeus saada sellaisia kansanterveyslain tarkoittamia ennalta ehkäiseviä palveluja, joilla estetään tai siirretään jatkuvaa hoitoa edellyttäviä hoito- tai hoivapalveluja. Näiden palvelujen avulla voidaan jatkaa työuraa ja ehkäistä ennenaikaista eläkkeelle siirtymistä sekä auttaa eläkkeelle siirtyviä uuteen elämänrytmiin mukautumisessa.

Kun työsuhde päättyy, silloin myös työterveyshuolto ja sen terveystarkastukset loppuvat. Valtaosasta kuntia puuttuvatkin vanhusneuvolapalvelut terveystarkastuksineen, tai jos niitä on, ne kohdistuvat joihinkin erityisryhmiin, kuten diabeetikoihin, reumasairaisiin tai sotaveteraaneihin. Osassa kuntia neuvolatoiminta on käynnistetty ja siihen on oltukin tyytyväisiä, mutta työntekijäresurssien väheneminen onkin usein syynä siihen, että toiminta on jouduttu lakkauttamaan ja siirtämään resurssit esimerkiksi pitkäaikaishoitoon, mikä on sääli, koska nimenomaan ennalta ehkäisevään toimintaan pitäisi nyt kiinnittää huomiota.

Nyt sosiaali- ja terveystoimessa korostetaan kotona asumista ja avohoitoa. Ikääntyvällä ja

eläkkeellä yksin asuvalla on monia asioita, joihin hän kuitenkin tarvitsisi neuvontaa ja ohjautusta. Vanhuksella pitäisikin olla tällainen keskitetty paikka, josta hän pystyy samaan palveluun, neuvontaan ja asiantuntija-apua. Sitä nyt voidaan kutsua vaikka neuvonta-asemaksi, jos niin halutaan. Neuvonta-asemien työssä olisi tärkeää jakaa tietoja myös sosiaalietuuksista ja palveluista ja varsinkin silloin, kun niihin tehdään muutoksia. Tällainen toiminta vähentäisi myös sosiaalitoimessa niin sanottuja turhia käyntejä ja sosiaalitoimessa voitaisiin keskittyä muuhun.

Tanskan mallin mukaisesti pitäisi jokaisella yli 70-vuotiaalla olla mahdollisuus tavata omaa lääkäriä ainakin kerran vuodessa, jolloin terveydentilan lisäksi selvitetäisiin, miten hän selviää kotona ja onko hänellä avun tarvetta. Kontaktit vanhusten neuvonta-asemalle ja omalääkäriin luovat ikääntyville ihmisille perusturvallisuudentunnetta, että hänestä pidetään huolta, että hän selviytyy.

Ikäsyryntää ei saa olla vanhusten saamisissa palveluissa. Erityisesti vanhusten tarvitsemien erikoissairaanhoidon palvelujen saatavuuden pitää olla samanlaista kuin nuoremmalla väestöllä. Siksi on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, millaisista palveluista leikkauksia tai säästöjä tehdään. Sydämen ohitusleikkaukset ja keinoonivelikkaukset ovat määrällisesti ja alueellisesti tällä hetkellä riittämättömiä. Tästä syystä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että lisäämme palveluja siellä, missä myös ikääntyvä väestö tarvitsee niitä, ettei ikään kuin salakavalasti tulla toimineeksi iän perusteella syrjivästi.

Toinen alue, jolla kerrotaan tapahtuvan ikäsyryntää, on apuvälineet ja kuntoutus. Kotona asuva vanhus ei saa tarvitsemiaan liikkumis- ja apuvälineitä lainaksi ja joutuu pakon edessä huomattavasti kalliimpaan hoitoon, palveluasuntoon tai laitoshoitoon. Vanhusten kuntoustoimintaa on yleensä vain sotaveteraaneilla.

Vanhukselle itselleen ja hänen lähiomaisilleen pitää hoitavan lääkärin selvittää hoidon ennuste silloin, kun vanhus on vakavasti sairas. Erityisen tärkeää olisi myös kiinnittää huomiota vanhusten oikeuteen saada hyvää saattohoitoa siinä vaiheessa, kun elämä alkaa olla ehtopuolella ja sairaus ottaa vallan. Laitoksissakin tapahtuu saattohoitoa, ja silloin on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota vanhusten kivun lievitykseen. Tästä onkin tutkimuksia, miten puutteellista kivun hoito yleensäkin on. Erityisesti vanhusten on usein vaikea itse ilmaista kipuaan. Vanhuksella

on oltava mahdollisuus tavata omaisiaan, ystäviään ja tuttaviaan halutessaan. Yksinäisille vanhuksille pitäisi saattohoitotilanteessa erityisesti turvata vapaaehtoistyöntekijöitä, erilaista tukea ja apua.

Rouva puhemies! Eläkeasiat ja ikääntyvien ihmisten hoiva ovat olleet viime vuosina paljon puheenaiheena. Kansalaiskeskustelussa näitä ongelmia on osoitettu, ja niitä on myös eduskuntaan meidän tykämme tuotu. Epäkohtien osoittaminen ja puhuminen eivät enää riitä, nyt tarvitaan tekoja.

Tämä lakialoite on minun ehdotukseni, että kokonaisvaltaisesti tarkasteltaisiin vanhustenhuoltoa ja vanhusten erityisongelmia, luotaisiin lainsäädäntö, joka kokoaa hajanaisen lainsäädännön yhden sateenvarjon alle. Kun tämä laki saadaan aikaan, hallituksen on annettava vanhustenhuollon tilasta selvitys kahden vuoden kuluttua lain voimaan tulosta.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Turvallisuus on olemukseltaan sekä fyysistä että henkistä. Turvallisuus on ihmisten perustarve, ja se on myös perusta hyvän elämän toteutumiselle iästä riippumatta. Yhteiskunnassa on paljon tekijöitä, jotka voivat järkyttää erityisesti ikääntyvien ihmisten turvallisuudentunnetta. Ikääntymiseen liittyvät mielikuvat ja käsitykset ovat edelleen pikemmin kielteisiä kuin myönteisiä. Ikääntyvien kasvavia palvelujen tarpeita kuvataan usein ongelmana kasvavien kustannusten vuoksi. Hoitopalvelujen leikkaukset tai niiden uhka, vanhuuden vähimmäisturvan riittämättömyys, sairausturvassa tapahtuneet heikennykset ja uhkaukset eläketurvan alentamisesta vahvistavat turvattomuuden ja epävarmuuden tunteita. Iästä jopa hyvinkin nuorten kohdalla näyttää tulleen rasite myös työmarkkinoilla. Yli 45-vuotiaiden naisten ja yli 50-vuotiaiden miesten on vaikea enää työllistyä. Ikääntyviä työntekijöitä syrjitään työhönotossa, työssä etenemisessä ja koulutuksessa.

Ikäkkäiden arkipäivässä on turvattomuuden tunteita lisääviä tekijöitä. Heikko ja heikentyvä terveydentila on yksi tällainen tekijä. Myös yksinäisyys ja eristyneisyys luovat turvattomuutta. Moni vanhus on menettänyt perheenjäseniään ja ystäviään. Uusien sosiaalisten suhteiden ja aidon ystävyyden luominen saattaa olla vaikeaa.

Yhteiskunnassa voimakkaasti näkyvä rikollisuus ja asuinalueilla koettu rauhattomuus voivat vaikuttaa siten, ettei uskalleta liikkua ulkosalla yksin tai vain päiväsaikaan. Asuinalueiden rau-

hallisuus edistää vanhusten liikkumista ja osallistumista lähiympäristössään. Yhteiskunnan monimutkaistuminen, kuten tietotekniikan yhä lisääntyvät sovellutukset arkipäivässä älykortteineen ja vastaavineen, voidaan kokea pelottaviksi ja vieraiksi jopa niin, että uskallus käyttää joitakin palveluja niiden vuoksi vähenee. Ikääntyvien ihmisten sosiaalista turvallisuutta toteutetaan myös riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen avulla. Myös kulttuuri- ja liikuntapalvelut ovat tärkeitä iäkkäille ihmisille.

Vanhusväestön osuuden kasvu luo paineita palvelujärjestelmän kehittämislle niin määrällisesti kuin laadullisestikin. Tätä kehitystä ei pidä kuitenkaan nähdä ongelmana vaan haasteena. Suhtautuminen vanhuksiin sairaina ja raihnaisina ihmisinä on jo aikansa elänyt. Ainakin me keski-ikäiset haluamme itse nähdä vanhuuden voimavarana ja elämäkokemusta sisältävänä aikana, jossa vanhuksilla itsellään on sananvaltaa vaikuttaa omien palvelujensa järjestämiseen ja oman elämänsä muuttamiseen.

Ikääntyvienkin ihmisten jokapäiväiseen turvallisuuteen ja suoriutumiseen vaikutetaan ensisijaisesti onnistuneella yhdyskuntasuunnittelulla. Joukkoliikenteen järjestelyillä, kaupan ja palveluiden keskittymisellä, viime vuosikymmenellä rakennetuilla hissittömillä kerrostaloilla ja muiden vanhusten kannalta hankaluuksia tuottavien ratkaisujen olemassaololla on vaikutuksia tuleviin palvelutarpeisiin. Jos lähikauppa kuolee tai linja-autoliikenteessä ajoreitti muuttuu, voivat ne yksinään aiheuttaa lisääntyvää kotihoidon ja muiden palvelujen tarvetta.

Kuntien olisikin syytä kartoittaa asumisolosuhteita sellaisten ikääntyvien osalta, jotka eivät vielä tarvitse yhteiskunnan palveluja. Uskon, että yhteydenotto koettaisiin useimmiten myönteisenä ja suuri määrä asuntojen muutostöiden tarpeita tulisi esille ja toteutettavaksi jo ennen kuin ollaan kriisitilanteessa. Uskon, että se myös vähentäisi ikääntyvien pelkoa oman selviämisen ja tulevaisuuden suhteen.

Maassamme tarvittaisiin laajaa vanhustenhuollon strategiaa, jonka avulla tuleviin tarpeisiin pyritäisiin vastaamaan jo ennalta. Palvelurakenteen uudistaminen tarkoittaa monia asioita, muun muassa sitä, että vanhusten palvelut annetaan heille ensisijaisesti heidän omiin koteihinsa aiempaa suuremmassa määrin. Muuttojen määrää vanhuusiässä tulisi minimoida ja inhimillisyys ja hoidon tarve yksilökohtaisesti aina huomioida. Tavoitteen toteutuminen merkitsisi kehittämistyössä muun muassa seuraavia asioita:

Kotihoidon on toimittava ympärivuorokautisena toimintana.

Vanhusten erityisryhmille, kuten dementiaa sairastaville, mielenterveysongelmallisille, päihde-ongelmallisille ja maahanmuuttaja- ja pakolaisperheiden vanhuksille, on luotava omat hoitojärjestelmänsä.

Palveluprosessien sujuvuuteen on kiinnitettävä erityinen huomio.

Omaishoidon tukea ja omaisten tukemista hoitotyössä on kehitettävä.

Hoitoteknologian keksinnöt on hyödynnettävä.

Vapaaehtoistyötä on lisättävä ja sen toteuttamistapoja uudistettava.

Vanhusten kuntoutusjärjestelmä on luotava.

Mikäli kotiin annettava palvelu ja hoito on riittämätöntä, on oltava tarjolla erilaisia kotihoidon ja laitoshoidon välimaastoon sijoitettavia palveluja.

Vantaalla yli 75-vuotiaille suunnatun kyselyn tulosten valossa seuraavaksi halutuin palvelu oli asumisen palvelutalossa. Palveluasumista on myös profiloitava erilaisten palvelutarpeiden mukaan. On tarjottava pienryhmäkoteja ja erityisryhmien tarpeet huomioon ottavia ratkaisuja sekä kaupungin että yksityisten palveluntuottajien tuottamina ratkaisuihin. Palvelumaksut eivät saa olla este tarkoituksenmukaisten palveluiden järjestämisessä.

Turvallinen yhteiskunta kaikille ikäryhmille on riippuvainen siitä, millaisia mielikuvia eri ikäryhmillä on toisistaan. Ikäryhmien käsitykset toisistaan rakentuvat osin kulttuurista käsin, mutta myös yksilöllisistä kokemuksista. Kyse on eri ikäryhmien välisen vuorovaikutuksen laadusta ja myös asenteista. Vuonna 97 tehty valtakunnallinen tutkimus lukiolaisten vanhusasenteista osoitti lukiolaisten yleisen asennoitumisen olevan yllätyksellisen myönteinen. Tähän asenteeseen olisi mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuudessa myös siten, että peruskoulun opetussuunnitelmiin sisällytettäisiin vanhusten parissa tehtävää vapaaehtoistyötä. Muualla maailmassa tästä on ollut hyviä kokemuksia.

Yhteiskunta kaikille ikäryhmille syntyy tavalisten kansalaisten vuorovaikutuksesta. Me voimme valtion, kuntien, vapaaehtoistyöntekijöiden, vanhustyötä tekevien yhteisöjen ja järjestöjen välisellä yhteisymmärryksellä ja yhteistyöllä turvata myös vanhuksille ihmisarvoisen elämän.

Arvoisa puhemies! Lopuksi tämän hyvän esityksen nimikkeeseen. Nimityksestä "vanhusten

suojelu" tulee helposti mieleen sana lastensuojelu, ja ajattelin, että suojelu-nimike voi tuntua monesta iäkkäämmästä ihmisestä tietyllä tavalla vähättelevältä, koska he kuitenkin ovat erilaisessa asemassa. He ovat täysivaltaisia kansalaisia verrattuna lasten tilanteeseen. Siinä mielessä toivon, että tätä osaa voitaisiin vielä harkita.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Kuva vanhuksista on kaksijakoinen. Toisaalta heitä pidetään aiempaa suurempina vallankäyttäjinä, harmaina panttereina, mutta toisaalta eläkekustannuksillaan ja huollontarpeellaan nuorempia pelottavana taakkana.

Vanhukset kokevat nuoria ja keski-ikäisiä useammin yksinäisyyttä, naiset vielä miehiä useammin. Tämä on tullut esiin tutkimuksissa. Asiaa on ryhdytty korjaamaan erilaisilla yhteisyyttä lisäävillä keinoilla, kuten ystäväpalvelulla. Liikkumis- ja yhteydenpitovaikeudet pahentavat yksinäisyyttä. Meidän kulttuurimme ei arvosta vanhuutta. Nuoret eivät pyri hakeutumaan yhteyteen vanhusten kanssa, mikä on suuri puute.

Viime vuosina toteutettu palvelurakennemuutos on merkinnyt hyvin positiivisia asioita vanhustenhuollossa ja näkynyt joissakin kunnissa hyvin monipuolisina avo-, asumis- ja hoivapalveluina. Osa kunnista on varautunut vanhusväestön kasvun aiheuttamiin haasteisiin. Uhkanahan meillä ovat juuri ed. Haataisenkin mainitsema dementia eli tylsistymissairauksien lisääntyminen, vanhusten turvattomuus, yksin selviytymättömyyden pelko ja vähenevät palvelut. Toisaalta vanhusten terveydentila kohenee. Kun uusia ikäluokkia jää eläkkeelle, he ovat paremmassa kunnossa kuin ehkä aikaisemmat, ja myös ystäväpalvelu- ja muu vapaaehtoistyön lisääntyminen tuo myönteisiä näkymiä ja uudet tekniset apuvälineet vähentävät turvattomuutta.

Nyt kuitenkin kuntien kasvaneet säästöpainneet ovat vaikuttaneet nimenomaan avohuollon asiakkaiden palveluihin ja huonontaneet kotipalvelua ja kotisairaanhoidoa, koska uusia henkilöstöresursseja ei ole sinne kohdistettu. Esimerkiksi omassa entisessä läänissäni ei juuri lainkaan palvelurakennemuutoksen yhteydessä avopalveluihin kuitenkaan siirtynyt niitä resursseja, joita laitoksista vähennettiin.

Arvoisa puhemies! Julkisuudessa hellitään ajatusta kattavasta vanhustenhuollosta ja siitä, kuinka yhteiskunta on ottanut hoitaakseen ennen perheelle kuuluneet tehtävät. Tutkimuksen mukaan ikääntyneiden lapset perheineen ovat

kuitenkin vanhuksen yleisin auttajaryhmä. Epävirallinen hoitojärjestelmä voi toimia hyvinkin, mutta mitä tapahtuu, jos omaishoitajan voimat ehtyvät? Vanhukselle on näissä tilanteissa hyvin vaikea saada yhteiskunnan apua.

Jokaisella pitäisi olla mahdollisuus hoitaa vanhempiaan vapaaehtoisesti omien voimavarojensa mukaan. Vanhukset eivät yleensä halua olla riippuvaisia lapsistaan tai muista sukulaisistaan. He eivät halua olla taakaksi. Omanarvontunto ja itsellisyys ovat heille tärkeitä. Tällä hetkellä lapset täyttävät niitä aukkoja, joita julkinen palvelujärjestelmä vanhustenhuollossa jättää. Ilman omaisten näkymätöntä panosta moni vanhus joutuisi laitoshoitoon nykyistä aikaisemmin, kun avohuollon palveluja ei pystytä tarjoamaan riittävästi.

Omaisten hoitotyötä yhteiskunnassamme ei arvosteta. Voi sanoa, että ei lainkaan, jos ajatellaan omaishoitajien asemaa. Heillä on aivan puutteellinen sosiaaliturva, arvostuksesta puhumattakaan. Pieni kädenojennus oli yksi vapaa-päivä kuukaudessa, joka omaishoitajille tuli, mutta senkin he joutuvat kustantamaan itse, koska omaisen siirtäminen siksi aikaa laitokseen maksaa tietysti.

Tämän päivän vanhukset elivät nuoruuttaan ja aikuisikänsä Suomen historian vaikeina vuosina, ja nyt varmasti meidän tehtävämme on taa-ta heille onnellinen ja laadukas vanhuus.

Kunnissa on asetettu tavoitteita vanhustenhuollossa. On tullut esille kolme erityistä painopistettä: turvalliseen elämäntapaan liittyvät sosiaaliset verkostot, jotka tukevat vanhuksen suoriutumista ja hyvinvointia, ja toiseksi kodinomaisen asuminen ja hoiva. Vanhuksen on saatava asua halutessaan mahdollisimman pitkään kotona, mutta tarvittaessa muita asumisvaihtoehtoja on oltava tarjolla. Kolmanneksi, rakennettu ympäristö on tehtävä sopivaksi kaikille ikäryhmille. Asuntopolitiikan on tuettava suoriutumista kotona iästä riippumatta. Uusrakentaminen ja vanhan asuntokannan korjaaminen on tehtävä niin, että asuinympäristö säilyy viihtyisenä.

Tämä ed. Haataisen sinänsä hyvä lakialoite on kuitenkin sikäli erikoinen, että samaan aikaan ed. Haataisen puolue etunenässä on ollut leikkamassa kunnilta valtionosuuksia ja kunnat hädin tuskin selviytyvät velvoitteistaan. Tietysti siinä tilanteessa, jos kuntien valtionosuuksia ei lisätä, kuntien verotulojahan joudutaan korottamaan, jos palveluja lisätään. Eri asia on, jos tällä tarkoitetaan nykyisten palvelujen sijoittumista tällaisen sateenvarjon alle, mutta niin en tätä

kyllä lue. Eli kyllä tässä varmasti silloin myös rahakirstua täytyy aukaista. En pidä sitä vääränä vanhusten kohdalla, päinvastoin. Mutta täytyy myös tunnustaa, että silloin täytyy kunnille antaa mahdollisuudet valtionosuuksien turvin tehdä näitä palvelurakennesioita ja -muutoksia ja taa-ta nämä palvelut ja laadukkaat palvelut, jos kerta tällainen laki hyväksytään.

Nyt kuitenkin hallituksen toimet kertovat toista. Me tiedämme, että meillä on niin sanottu mummuliiga, joksi sitä voisi nimittää leikkisästi, vakavasti puhuen inhimillisen vanhuuden puolesta toimiva ryhmä, joka on havainnut erityisesti puutteita nimenomaan vanhusten laitoshoidossa. Se kertoo kyllä vallan muuta kuin voisi sivistysvaltiolta odottaa. Se tarkoittaa sitä, että varmasti edellytyksiä tehdä hyvää laadukasta vanhustenhuoltoa kunnissa ja laitoksissa on tämän hallituskauden aikana heikennetty juuri nimenomaan valtionosuusleikkauksilla.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Edeltävät puhujat ovat antaneet jo niin monia tarttumapintoja, etten oikein tiedä, mistä lähtisin liikkeelle. Totean ehkä kuitenkin sen, että suomalaisen yhteiskunnan muutos ja sukupolvien välisten siteiden löyhtyminen sekä juurettomuus ovat nostaneet vanhusten hyvän hoidon ja kohtelun julkiseen keskusteluun.

Haluan todeta tästä lakialoitteesta, että se on varmasti tehty ihan vakavalla mielellä ja ihan hyvässä tarkoituksessa. Ed. Haatainen pyysi minultakin nimeä tähän silloin, kun hän tätä valmisti, mutta en ollut halukas allekirjoittamaan sitä siitä syystä, että minusta tämä aloite kohtelee vanhusta objektina. Tässä ei kohdella vanhusta subjektina. Tämän lakialoitteen nimi jo, kuten ed. Kautto totesi, on minunkin mielestäni vanhuksia vähättelevä. Tässä vanhuksia verrataan lapsiin. Tämä lähtee siitä filosofiasta, joka on meille tuttu hautajaaiskaavasta. Siinä sanotaan: "Maasta olet sinä tullut, maaksi olet sinä jälleen tuleva." Siis: "Lapseksi olet sinä syntynyt, lapseksi olet sinä jälleen tuleva." Näin ei minun mielestäni ole. Vanhuksia ei mielestäni pidä tällä tavalla kohdella. Ei heitä voi pitää lapsina.

Nykyinen geriatrinen tutkimus ja geropsykiatria sekä geropsykologia ovat osoittaneet, että vanhentumista voidaan tarkastella paljon monivaihteisemmin kuin pelkän kalenteri-ian mukaan. Täälläkin näissä puheenvuoroissa on kuultanut se ajatus, että kalenteri-ikä on se, jonka mukaan ihmiset niputetaan, jonka mukaan heitä kohdellaan.

Meillä on olemassa laki potilaan oikeuksista, ja sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on paraikaa käsiteltävänä myös laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan oikeuksista. Ne ovat minusta substanssilakeja, jotka paljolti koskevat juuri niitä asioita, joita tässä sinänsä hyvää tarkoittavassa aloitteessa mielestäni myös käsitellään.

Vaikka olen koulutukseltani juristi, en usko lakien kaikkivoipaisuuteen. Minusta monet hyvät asiat ovat sellaisia, jotka saadaan yhteistoinnilla, pääosin kuntien toiminnalla korjattua, kunhan vain asioihin riittävästi paneudutaan. Monet niistä asioista, jotka minua ennen puhuneet kansanedustajat ovat luetelleet, ovat nimenomaan kuntien toimialaan kuuluvia asioita.

Vielä totean, että ed. Haataisen lakialoitteesta todetaan muun muassa näin: "Koska yhteiskuntamme on työikäisten muovaama, jäävät vanhukset usein vaille itselleen sopivia palveluja ..." Eihän tämä pidä paikkaansa, että vain työikäiset istuisivat esimerkiksi kuntien valtuustoissa. Näin ei ainakaan ole varsinkaan Helsingin laita. Siellä on hyvin paljon iäkkäitäkin ihmisiä, jotka varmasti pystyvät harkitsemaan, minkä tyyppisiä palveluja tarvitaan, ja edelleen lautakunnissa istuu myös hyvin paljon hyvin iäkkäitä ihmisiä. Siltä osin minusta tämä ei ole ehkä ihan totta, että vain jokin ikäluokka muovaisi yhteiskuntaa kaikille muille ikäluokille. Edelleenkin haluan korostaa, etten halua jakaa ihmisiä vain kalenteriin mukaisiin ryhmiin. Kaikista asioista ei todellakaan tarvita lakia.

Täällä puhuttiin ikä-ihmisten edustajista erilaisissa yhteyksissä. Meillä on olemassa koko joukko lakeja, joitten nojalla voidaan heille määrätä erilaisia edushenkilöitä. Oli jopa puhetta kukkapenkeistä, keskustan rakentamisesta. Tervetuloa kesällä Karhupuistoon Kallioon katsomaan. Siellä on varmaan valtakunnan upein kukkapenkki ollut monena vuotena. Sitä ovat hoitaneet nimenomaan lähikortteleitten vanhukset. Nyt puhun kalenteri-ikästä. Siellä on 90-vuotias ollut vanhin, joka on osallistunut kummitoimintana puiston hoitoon.

Kivun hoidosta puhuttiin myös. Se on erittäin tärkeä asia. Totean, että Mielenterveysseuran yhteydessä on toiminut työryhmä, joka pohti vanhusten hyvän hoidon ja kohtelun saamista nykyistä enemmän keskustelun polttopisteeseen. Se asetettiin marraskuussa 1997 lähes vuosi sitä ennen käydyn keskustelun pohjalta. Se sai valmiiksi vanhusten hyvän hoidon ja kohtelun kymmenen käskyä selityksineen. Ne

on tarkoitettu virittämään juuri keskustelua, jotta voisimme käyttää olemassa olevia lakeja ja parantaa asioita siihen suuntaan kuin ed. Haatainenkin toivoi. Tässä on nimenomaan tarkoitettu, että keskustelua syvennettäisiin ja laajennettaisiin vanhuspolitiikasta nimenomaan sillä tarkoituksella, että vaikutettaisiin vanhus-tenhuollon laatuun.

Työryhmä laati konkreettiset vanhusten hyvän kohtelun eettiset periaatteet, ja näitä teesejä kirjattaessa koetettiin muistaa arkitodellisuus eli voimavarojen niukkuus myös. Tavoitteena ja toiveena on, että vanhusten hyvän hoidon ja kohtelun kymmenen käskyä selityksineen auttaisivat sekä laitos- että avohoidossa vanhusta hoitavia muistamaan, miten pienistä asioista hyvä hoito ja kohtelu sekä tyytyväisyys ja turvallisuus ovat kiinni.

Me tiedämme, että kentän ihmisillä on hyvin paljon tietoa, taitoa ja osaamista. Sydäntäkin on ja halua, mutta aina on varaa parantaa. Meidän lähtökohtamme oli "kohtele vanhusta niin kuin haluaisit itseäsi kohdeltavan", ja totesin, että se on hyvä neuvo, mutta ihmisen yksilöllisyys on muistettava tätäkin ohjetta sovellettaessa. Oma arvomaailmaa ei sen enempää vanhuksia hoitavan kuin omaisten tai läheisten pidä tuputtaa. Meidän tulee yhdessä auttaa vanhuksia elämään hyvää elämää siten kuin se heistä kulloinkin itseltään tuntuu hyvältä.

Hyvälle elämälle ei ole yksikäsitteistä määritelmää. Se rakentuu tärkeistä, joskus hyvinkin tärkeistä, henkilökohtaisesti tärkeistä, asianomaiselle itselleen tärkeistä pienistäkin asioista. Vanhuus ei ole sairaus tai diagnoosi. Se on väistämätön vaihe pitkään elävän ihmisen elämässä. Vanhuksillakin on oikeus itse valitsemaansa elämäntapaan. Omaisella, läheisellä ja myös viranomaisella on puolestaan velvollisuus tukea tätä valintaa. Käytännössä tämä on vanhuksen itsenäisyyden kunnioittamista, auttamista ja tukemista, tarvittaessa vaihtoehtojen ja ratkaisujen pohtimista yhdessä, hyvän elämän, sosiaalisen, fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin turvaamista ja riittävää taloudellista perusturvaa.

Vanhuksella on itsemääräämisoikeus ja siten oikeus päättää itseään koskevista asioista. Hänellä on myös oikeus saada asianmukaista tietoa päätöksentekonsa pohjaksi, ja tieto on räätälöitävä yksilöllisesti vanhuksen tarpeisiin. Näin voidaan edesauttaa mielekästä elämää.

Kannattaa myös muistaa, että jokaisella on oma elämänpolkunsa, joka rakentuu eletystä elä-

mästä, toiveista, pettymyksistä, iloista, arvoista, ihanteista ja peloista, elämänympäristöstä ja terveydestä. Erilainen elämänhistoria ja kulttuuri-tausta vaikuttavat yksilön tapaan suhtautua omaan vanhuuteensa.

On muistettava, että jokainen vanhus on ainutlaatuinen yksilö, jonka elämänarvoja, tottumuksia, tapoja ja omaisuutta on kunnioitettava. Vanhus on kohdattava hienotunteisesti ja kunnioittavasti. Hoito ei saa loukata hänen yksityisyytään. Hoitohenkilökunnan ja hoidon on myös tunnustettava ihmiselämän ainutkertaisuus ja arvokkuus.

Vanhusta on kohdeltava aidosti ja ihmisenä, tasavertaisena kumppanina. Hyvä kohtelu edellyttää sukupolvien välisen eron, vanhuksen elämänhistorian ja jopa kulttuurierojen ymmärtämistä. Myös meillä Suomessa perinteisessä populaatiossa on kulttuurieroja. Me olemme täällä heimoittain hyvin erilaisia. Kunnioituksen on ilmentävä niin fyysisessä kuin psyykkisessä läsnäolossa, yhtä lailla sanallisessa kuin sanattomassakin viestinnässä.

Vanhusta on myös hoidettava hyvin. Hoidettavan henkilön ikä ei saa ainakaan heikentää hoidon laatua. Vanhukselle on annettava hoitotilanteessa aikaa ja on otettava huomioon elämän jättämät, joskus vaikeatkin jäljet.

Vanhuksen käsitys hyvästä hoidosta rakentuu hänen aiempien kokemustensa pohjalta. Hyvä hoito koostuu ammattitaitoisesta henkilökunnasta, vanhuksen omatoimisuuden tukemisesta, hoidon jatkuvuudesta. Hoito sekä kivun ja ahdistuksen lievittäminen ja poistaminen ovat yhtä tärkeitä kuin sairauden parantaminen. Ihmisarvo on muistettava vielä silloinkin, kun vanhus itse ei enää tavoita omaa ihmisyytään.

Vanhuksen on voitava valita mahdollisimman tarkoituksenmukainen elämänympäristö vointinsa ja tarpeidensa mukaan. Turvalliseen elinpiiriin kuuluvat muun muassa muistot ja omat henkilökohtaiset esineet. Fyysisesti ja rakenteellisesti hyvään ja viihtyisään, vanhuksen hyvää oloa edistävään ympäristöön kuuluu myös hoitolaitoksen hyvä ilmapiiri. Vanhuksella on oltava mahdollisuus sosiaalisiin suhteisiin, mutta myös yksinoloon.

Vanhuksella on myös oltava oikeus työhönsä motivoituneeseen, eettisesti sitoutuneeseen, ammattitaitoiseen ja riittävään henkilökuntaan. Hyvä perushoito ja vanhuksen ymmärtäminen kumpuavat välittämisestä ja kiireettömyydestä. Iän mukana fyysiset ja psyykkiset toiminnot hidastuvat, joten on tärkeää, että henkilökunnalla

on riittävästi aikaa seurustelu- ja hoitohetkiin, jolloin niistä muodostuu sosiaalisia ja emotionaalisia hetkiä.

Vanhuksella on myös halutessaan oltava oikeus omaisiinsa ja läheisiinsä, ja hoitohenkilökunta voi myös auttaa tässä, toimia sillanrakentajana jne.

Kuolema on luonnollinen osa elämää. Vanhusta hoitavien ja hänen läheistensä on oltava riittävän vahvoja kulkemaan kuolevan vanhuksen rinnalla, tyydyttämään hänen tarpeensa ja täyttämään hänen toiveensa mahdollisimman hyvin. Tämä ei tarkoita eutanasiaa, vaan tilan antamista kuolemalle. Vanhuksen kanssa voi myös puhua kuolemasta avoimesti, jos hänellä on siihen tarvetta.

Myös vanhuksen hengellisistä tarpeista pitää hänen niin halutessaan huolehtia. On hyvä muistella menneitä, käydä vielä kerran kenties rakkaassa paikassa kalastamassa tai vaikkapa saunomassa. Elämänlaadusta on huolehdittava myös sen päätösvaiheessa.

Ihmisarvoiseen kuolemaan kuuluvat myös kivun ja ahdistuksen lievitys, oikeus saada omaiset ja läheiset vierelleen sekä oikeus päättää, missä haluaa kuolla. Ihmisarvoa on kunnioitettava kuoleman jälkeenkin hautaan asti.

Tässä pääpiirteissään se, mitä ajatuksia Mielenterveysseuran työryhmä produsoi vanhusten hyvästä kohtelusta.

Haluun vielä todeta, että kivunhoidon professori on tulossa maahamme lahjoitusvaroin syöpäjärjestöjen ja eräiden muiden tahojen yhteistyönä, eli katson, että nämä kauniit ajatukset, jotka on kirjattu tuohon lakiin hieman holhoavasti, voidaan varsin hyvin maassamme toteuttaa ilman tämän kaltaista lainsäädäntöä. Todella haluan korostaa, ettei vanhuksia pidä kohdella lapsina.

Olen hieman ylittänyt aikaa, mutta se johtuu siitä, että vastauspuheenvuoroja ei saanut ja tässä oli kovin paljon kommentoitavaa.

Ed. Lapiolahti: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni ed. Haataisen tekemä lakialoite vanhustensuojelulaiksi on kannatettava ja hyvä lakialoite.

Koko maamme väestöstä ikääntyvien määrä kasvaa jatkuvasti. Tämä kehitys johtuu väestöemme terveydentilan jatkuvasta paranemisesta, terveyden- ja sairaanhoidon tehokkaista ja oikeista toimenpiteistä sekä terveysvalistuksen toimivuudesta. On huomioitava sekin, että niin sanotut suuret ikäluokat ovat tulossa varsin nopealla ai-

kataululla lähelle eläköitymisen ikärajaa, vanhuuttansa.

Vanhustensuojelulain aikaansaaminen nyt onkin välttämätöntä.

Arvoisa rouva puhemies! On varsin erikoista, ettei meillä ole olemassa vanhustensuojelusta omaa erillislakia. On selvyys, että varttuneet ja ikääntyneet vanhuksemme tarvitsevat tuekseen erityistoimia ja toimenpiteitä oman toimintakykynsä säilyttämiseksi esimerkiksi ravinnon, liikunnan ja vapaa-ajan toiminnassa.

On selvää sekin, että vanhuksemme tarvitsevat jatkuvaa terveydentilansa tarkkailua ja he tarvitsevat myös tietoa ikääntyvälle väestölle suunnatuista palveluista, muun muassa omista apuvälineistään ynnä muusta.

Arvoisa rouva puhemies! Vanhusväestömme tarpeet myös rakennusten suunnittelussa on erityistarpeina voitava huomioida. Ed. Haataisen lakialoitteessa korostuu ennaltaehkäisevien palveluiden järjestämisvelvollisuus, toimintakykyä ylläpitävien palveluiden järjestäminen sekä vanhustemme hyvän elämän oikeus.

Toivon lakialoitteen saavan asiallisen ja hyvän kohtelun valiokuntakäsittelyssä.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Voimassa olevan hallitusmuodon mukaan jokaiselle tulee turvata sosiaali- ja terveyspalvelut ja on edistettävä väestön terveyttä. Voikin kysyä, toteutuuko tämä perustuslain kirjain. Voi sanoa, että kyllä ja ei. Väestön terveyden edistäminen on monissa kunnissa laiminlyöty laman jälkiseurauksena.

Ed. Haatainen puheenvuorossaan puhui vanhusten neuvoloista, ja kannatan niitä hyvin lämpimästi. Niitä joissakin kunnissa on perustettu. Se on oikein hyvä nimenomaan terveyden edistämisen kannalta. Vaikka ihminen on vahva ja voi olla jokin sairaus, useimmiten on ihmisessä kuitenkin paljon enemmän terveyttä kuin sairautta ja neuvoloissa pystytään kokonaisvaltaisesti ottamaan ihmisen elämäntilanne huomioon. On aivan varmaa, että jos vanhusten neuvoloita perustettaisiin enemmän, useammille paikkakunnille, myös lääkärisäkäynnit vähenisivät, koska ihminen voisi saada kokonaisvaltaisen terveydentilansa tarkastuksen tuollaisessa neuvolassa.

Mitä nyt oikein pitäisi tehdä? Mielestäni on aika kypsä sille, että terveydenhuoltoa pitäisi arvostaa enemmän yhteiskunnassa, nostaa se ansaitsemaansa asemaan. Se tarkoittaa sitä, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa priorisoidaan terveydenhuolto korkeammalle kuin tällä hetkellä tehdään.

Mitä vanhusten hyvä hoito sitten on? Mielestäni peruslähdekohta on, että asennoitumista vanhuksiin korjataan. Vanhuus ja ikääntyminen, niin kuin ed. Kokkonen äskeisessä puheenvuorossaan ansiokkaasti totesi, ei ole mikään ongelma, vaan hoitotieteen ja lääketieteen saavutus. Asennoitumiseen liittyy mielestäni myös sen asian hyväksyminen, että mitä vanhemmiksi me elämme, mitä korkeamman iän saavutamme, on aivan selvää, että myös sairaudet tulevat kuulumaan elämään ja ne on hyväksyttävä, mutta myös hoidettava. Ajatellaan vaikka syöpäsairautta. Syöpään on solun kasvuhäiriö. Vanhusten syöpäsairauksia, esimerkiksi vanhojen miesten prostatasyöpää, pystytään tänä päivänä todella tehokkaasti hoitamaan. Hoidon tehokkuus perustuukin oikeastaan siihen, että syöpäkasvain on solun kasvuhäiriö ja mitä vanhemmaksi elämme, sitä hitaammin meillä solut muuttuvat. Niinpä myös syöpäsolut vanhalla ihmisellä lisääntyvät hitaammin kuin nuorella. Sen tähden hoito onnistuu, se tiedetään.

Mielestäni kotihoitoon tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Se onkin tänä päivänä vanhustenhuollon yksi ongelma, että meillä ei ole riittävän hyviä avohoidon palveluita. Vanhusten hoidon tärkein peruserä on se, että ihminen itse saa määrätä omasta elämästään, ettei hän missään elämänsä vaiheessa menetä puhevaltaa omasta elämästään. Hänen toiveensa toteutetaan sen suhteen, missä hän haluaa tulla hoidetuksi ja kuinka pitkään hän haluaa asua kotona. Se merkitsee yhteiskunnallisissa päätöksenteossa sitä, että avohoitopalveluja tulee kehittää hyvin voimakkaasti. Se merkitsee myös sitä, että hoitohenkilökuntaa tulee palkata lisää. Mielestäni olemme tulleet siihen tilanteeseen, että hoitohenkilökunnan tyhjentyviä virkoja tulee ruveta täyttämään ja sijaisia pitää palkata laitoksiin ja myös avohoitoon. Hoitohenkilökunnan työn arvostaminen myös palkan suhteen tulisi ammattijärjestöjen ottaa esille entistä voimakkaammin.

Olen huolissani siitä, että terveydenhuollon koulutusrakenteessa on muutama vuosi sitten luovuttu kokonaan kuntahoitajien koulutuksesta eikä sitä korvaavassa lähihoitajakoulutuksesta ole kuntoutukseen suuntautumisvaihtoehtoa olemassakaan. Olen kuullut, että kun lähihoitajakoulutusta tämän vuoden elokuun jälkeen pidennetään kolmeen vuoteen, suuntautumisvaihtoehtoa ei näissä suunnitelmissa ole olemassa tälläkään hetkellä.

Vanhusten kotona selviytymisen peruslähde-

kohta on se, että vanhus pystyisi liikkumaan omatoimisesti. On aivan selvää, että jos liikuntataidot ovat tallella ja ihminen pystyy hoitamaan monia asioitaan, silloin myös psyykkinen ja sosiaalinen kuntoutus hoituvat samalla kertaa.

Ed. Hyssälä puheenvuorossaan aika voimakkaasti kritisoi sitä, että valtionosuuksia on leikattu kunnilta. Se on aivan totta. Mielestäni pitää muistaa se, että valtionosuudet itse asiassa edelleenkin ovat korvamerkittyjä. Me tiedämme, että sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet määräytyvät laskennallisesti ja terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtionosuuksia esimerkiksi yli 85-vuotiaiden kuntalaisten kohdalla maksetaan noin 70 000 markkaa vuodessa. Mutta mitä kunnissa tehdään noilla rahoilla, se onkin toinen kysymys. Siihen minun mielestäni pitäisi myös kiinnittää huomiota.

Ed. Kokkonen totesi puheessaan, että on kohdeltava vanhusta niin kuin toivoo itseään kohdeltavan. Tuo periaate on aivan hyvä. Silloin kun toimin sairaanhoidon opettajana, yritin opettaa tulevia hoitajia hoitamaan jokaista vanhusta sillä tavalla kuin hoitaja toivoisi omaa isäänsä tai äitiänsä hoidettavan.

Ed. Hellberg: Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Tuula Haataisen tekemä lakialoite laiksi vanhusten suojelusta on erinomainen lakialoite. Viime vuosinahan on käynyt niin, että vanhuksia mielestäni on hyvin voimakkaasti aliarvioitu. Se alkaa jo työelämässä. Kun ihminen menee jo yli 50 vuoden, niin ikärasismi astuu voimaan, se on oikeastaan jatkuu sitten tietysti eläkeiässä ja myöhemminkin. Sen takia tämä aloite jo osoittaa mielestäni sen, että vähän muuttamalla asenteita voidaan suunnitella vanhusten elämä huomattavasti paremmaksi kuin se tällä hetkellä on. Toimintaympäristön suunnittelu esimerkiksi esteettömän liikkumisen osalta on varmasti erittäin yksinkertainen asia, jos halua, tahtoa ja asennetta löytyy. Tarvitaan erityistoimenpiteitä vanhusten, ikääntyvien ihmisten toimintakyvyn säilyttämiseksi ja terveydentilan tarkistamiseksi. Itsehoidon opastaminen on erittäin tärkeää jne.

Tällainen puitelaki, joka turvaa käytännössä sen, ettei ikäsyRJintää sisälly ainakaan viranomaistoimenpiteisiin ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, on mielestäni erittäin tärkeää. Toivon, että tämä valiokuntakäsittelyssä nyt saa myönteisen vastaanoton ja laki todella etenee mahdollisimman nopeasti niin, että se saadaan voimaan, koska ne kokemukset, joita viime vuo-

sina vanhusten asemasta on ollut, ovat kyllä hyvin ikäviä, ja siinä mielessä tällainen laki varmasti on paikallaan.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! 90-luvulla valtio on velkaantunut, mikä tarkoittaa kuntien valtionosuuksien leikkauksia. Se on tien-nyt sitä, että kunnissa on jouduttu käymään vahvaa arvokeskustelua siitä, mihin vähenevät varat riittävät. Ed. Kokkonen totesi jossakin puheensa osassa, jotta ed. Haataisen tekemä aloite on sinällään turha, jotta nämähän pitäisi kunnissa hoitaa muutenkin. Tässä voisi todeta, että niin pitäisi, mutta on kysymys siitä arvopohjasta, jolla kunnalliset päättäjät tekevät näitä valintoja. Nyt tässä voi todeta, jotta monissa kunnissa ovat vanhukset jääneet jollakin tavalla hoitamatta, eivät tyystin, ja joissakin heitä hoidetaan paremmin. Ihan naapurikunnista on voinut todeta, että hyvin monella tavalla suhtaudutaan eri näköisiin hoitomuotoihin ja vanhushuolteihin.

Sen takia minusta tulevaisuutta ajatellen tämän tyyppistä kuin ed. Haataisen lakialoite tarvitaan. En tiedä, onko tässä tarpeeksi terävästi sanottu joitakin asioita, koska minä näkisin valtionosuuksien puolella, että meidän pitäisi mennä jopa takaisinpäin siten, että jotkin asiat korvamerkattaisiin valtionosuuksissa niin tiukasti, jotta pitää tehdä selvitys, onko ne varat käytetty johonkin asiaan, johon on laskentapohjassa ajateltu, eikä niitä voi käyttää johonkin toisarvoiseen, jonkin monumentin rakentamiseen, kun tänä päivänä se on mahdollista. Sen takia pitäisi palata valtionosuusjärjestelmässä vähän entiseen suuntaan. Kun tällainen laki olisi olemassa, niin sillä myös velvoitettaisiin kunta tekemään sitten nämä asiat. Muuten se jää vähän kuolleeksi kirjaimeksi, jos valvonta ei toimi.

Ed. H u r s k a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Haataisen aloitteeseen sisältyy vaatimus siitä, ettei vanhuksiin kohdistuvaa ikäsyRJintää olisi. Olen samaa mieltä tästä ed. Haataisen kanssa ja toivonkin, että täällä jo esillä olevien toimenpiteiden ja ehdotusten lisäksi eduskunnassa käsiteltäisiin lakialoite, jossa ehdotetaan ikäsyRJinnan poistamista eläkeläisten indeksitarkistuksista. Eli siis yli 65-vuotiaiden indeksitarkistus tulisi yhdenmukaistaa alle 65-vuotiaiden indeksitarkistuksen kanssa.

Ed. H a a t a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kokkonen, joka näköjään poistui puheenvuoronsa jälkeen salista, sanoi, että lakiehdotus

kohtelee vanhusta objektina eikä subjektina. Minä olen tästä täysin päinvastaista mieltä. Päinvastoin lakiehdotus nostaa vanhuksen itsenäiseksi ja parantaa hänen itsemääräämisoikeuttaan sen kautta, että hänelle turvataan tietyt oikeudet siinä tilanteessa, kun hän ei enää itse kykene hallitsemaan omaa elämäänsä, ja siinä tilanteessa, kun hän ei pysty huolehtimaan itsensä. Lakialoitteessa ei ole ikärajoja juuri siitä syystä, että minäkään en katso vanhusten suojelutarvetta suhteessa ikään vaan suhteessa heidän palvelutarpeeseensa. Jo 60-vuotias vaikeasti dementoitunut ikääntynyt ihminen on suojelun tarpeessa, mutta 95-vuotias täysin älyllisesti, fyysisesti ja psyykkisesti toimiva vanhus ei tarvitse erityistä suojelua, jos hänen fysiikkansa ja psyykkensä toimivat vielä niin kuin nuorella ihmisellä.

Lakiehdotuksen ideana on juuri nostaa esiin se, että ikääntyminen tuo mukanaan sellaisia vaivoja, ongelmia — erityisesti dementia on näistä sellainen vaiva — jotka edellyttävät sitä, että näillä ihmisillä on omat puolestapuhujansa ja että myös lainsäädännön tasolla on turvattu tässä maassa tietyt oikeudet näille ihmisille, jotka kärsivät siitä, että eivät voi enää itse selviytyä. Toinen puoli on tässä se, että tämä on hyvin vahvasti ennaltaehkäisyyn painottuva lakiehdotus. Jos me aiomme selviytyä vanhusväestön kasvusta tulevana vuosina, meidän on nyt korkea aika puuttua tähän.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tällä on pidetty kauniita puheita vanhusten puolesta, päällimmäisenä tietenkin ed. Kokkosen puheenvuoro, joka oli todellinen helmi. Minä en ole kuitenkaan ihan varma siitä, lukiko hän jotakin julistusta vai oliko se ihan hänen oma keksimänsä. Joka tapauksessa siinä oli kauniita sanakäänteitä. Minun mielestäni tänä päivänäkin, jos etsitään parasta vanhuutta eläviä vanhuksia, niin sellaisia löytyy, kun tässä illalla keskusteltiin maaseudusta ja maaseudun asuttuna pitämisestä, niistä maalaistaloista, joita siellä vielä on. Tiedän hyviä esimerkkejä siitä, joissa 90-vuotias vanhus elää vielä rikasta vanhuutta lastensa hoidossa, mutta nämä alkavat tietysti olla harvinaisuuksia, koska tällaiset perheetkin maaseudulta katoavat.

Kaupunkilaistuvassa yhteiskunnassa tällainen, että hoidetaan vanhusta kotona, on suhteellisen harvinaista. Se tietysti merkitsee sitä, että vanhuksen paikka on vanhentuneena ja ikääntyneenä laitoksessa, joka tietysti ei sellaisenaan, jos

on hyvä hoito, ole mikään kauhun paikka. Tässä yhteiskunnassa on kuitenkin kysymys siitä, onko meillä rahaa vanhusten kunnolliseen hoitoon. Siinä eivät hyvätkään lakialoitteet eikä puitelait auta yhtään mitään. Jos rahaa ei ole, niin rätit ja vaipat jäävät vaihtamatta siitä huolimatta, vaikka minkälainen laki olisi. Kysymys on pelkäästään rahasta.

Mutta on ihan mukava, että tällaisia esityksiä ja kauniita puheita täällä kuullaan. Jos vanhukset vielä Internetin kautta osaavat lukea näitä kauniita puheita, niin ääniähän sieltä rapsahtele. Minä tässä saan vähemmän, koska olen taas kerran näin kovin kriittinen tässä asiassa, mutta omasta mielestäni osaltani oikeassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

13) Lakialoite laiksi varainsiirtoverolain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 147/1998 vp (Sinikka Hurskainen /sd)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. H u r s k a i n e n : Arvoisa puhemies! Kuntien omaisuutta siirrettäessä esimerkiksi kunnan määräämisvallassa olevalle yhtiölle on ilmennyt ongelmia. Kun kunnan hallinnossa olevia kiinteistöjä ja niiden hallintaan oikeuttavia osakkeita siirretään, on siirroista maksettava varainsiirtoverolain mukaista veroa. Kuitenkaan ei huomioida kyseistä veroa määriteltäessä pääomaan kohdistuvia velkarasitteita. Niinpä kunnat ovat fuusioidessaan eriarvoisessa asemassa ennen varainsiirtoverolakia ja sen jälkeen.

Yleisesti voidaan sanoa, että näissä käypä arvo on markkina-arvo. Varainsiirtovero maksetaan omaisuuden käyvästä arvosta. Laissa ei ole kuitenkaan selvästi säädetty käyvän arvon laskentaperusteita. Olisi vähintään kohtuullista, että omaisuuteen kohdistuva vieras pääoma alentaisi omaisuuden arvoa.

Niinpä esitänkin lakialoitteessani, että varain-

siirtoverolain 6 §:ää muutetaan siten, että 4 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa vero lasketaan luovutetun omaisuuden käyvästä arvosta luovutushetkellä. Käypä arvo on omaisuuden hankintahinta vähennettynä suunnitelman mukaisella ja omaisuuteen kohdistuvalla vieraalla pääomalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

14) Lakialoite laiksi varainsiirtoverolain 2 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 148/1998 vp (Sinikka Hurskainen /sd)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Varainsiirtoverolain 4 §:n mukaan kiinteistön omistusoikeuden luovutuksesta on luovutuksen saajan suoritettava veroa. Kuntia laki velvoittaa verottajan antaman ennakkoratkaisun perusteella varainsiirtoveron maksamiseen tilanteissa, jossa kunta luovuttaa omistamiaan kiinteistöjä asuntojen vuokrausta harjoittavalle yhtiölle. Vero tulee maksaa omaisuuden käyvästä arvosta.

Veroviranomaisten ennakkoratkaisun mukaan kunnalta yhtiölle siirtyviä lainoja ei voitaisi vähentää käypää arvoa laskettaessa. Lain soveltaminen on tulkinnanvarainen, eikä ole ennakkoratkaisuja siirrettäessä kunnan omaisuutta kuntakonsernin sisällä. Lakia tulee muuttaa niin, että kuntien ja niiden määräämisvallassa olevien yhtiöiden väliset omaisuuden siirrot olisivat verosta vapaita. Niinpä esitänkin lakialoitteessani, että varainsiirtoverolain 2 §:n 2 momenttia muutetaan seuraavasti:

”Veroa ei ole suoritettava myöskään silloin, kun kunta tai kunnan määräämisvallassa oleva yhteisö luovuttaa omistamansa asumiskäytössä olevan ja asumiskäyttöön jäävän kiinteistön tai kiinteistön hallintaan oikeuttavat osakkeet kunnalle tai kunnan määräämisvallassa olevalle yhteisölle.”

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

15) Lakialoite laiksi tieliikennelain 72 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 149/1998 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Esitän lakialoitteessani mallia, että kun nimenomaan sellainen ihminen täyttää 65 vuotta, jolla on raskaaseen ajoneuvoon oikeuttava ammattajokortti tai linja-autokortti, hän menettäisi ajokkeen siinä vaiheessa, kun ikä täyttyy.

Toinen asia olisi se, jotta jos näissä ikäkausitarkistuksissa, jotka alkavat viisivuotiskausittain 45-vuotiaana, lääkäri toteaa ihmisen työkyvyttömäksi, hän olisi silloin työkyvyttömyyseläkkeellä sillä tavalla, että ei voisi enää katsoa, että hän pystyy ajamaan näitä ajoneuvoja ammattimaisessa liikenteessä, jolloin hänen oikeutensa ammattimaiseen ajoon päättyisi.

Tänä päivänä nimittäin eläkeläiset ajavat hyvin paljon erilaisia busseja. Tällä hetkellä on 70 ikävuoteen asti mahdollista harjoittaa tällaista liikennettä. Silloin voi kysyä, mitä se tarkoittaa liikenneturvallisuuden kannalta. Osin se myös ruokkii pimeää työtä, koska nämä eläkkeellä olevat kuskit monesti ottavat vähän kuin nurkan takaa rahat. Siinä mielessä se on jo sinällään laitonta puuhaa. Mutta sen lisäksi nämä ihmiset vievät kaiken lisäksi vielä jonkin nuoremman ihmisen työpaikan. Siinä mielessä tämä on myös työn jakamista.

Siksi toivon, että lakialoite saa valiokunnassa säädyllisen vastaanoton ja laki saataisiin mahdollisimman pikaisesti voimaan sillä tavalla, että yläikäraja tulisi olemaan 65 vuotta, että ammatimaista liikennettä voi harjoittaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

16) Lakialoite laiksi metsästyslain 87 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 150/1998 vp (Raimo Mähönen /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maaja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Ilta on jälleen ehtinyt varsin pitkälle, ja meitä ei täällä kovin monta ole. En aio kovin pitkään viivyttää puheenvuorollani istuntoa enää. Muutama sana sentään.

Ehti kulua monia vuosikymmeniä, kun erään suomalaisen tunnetun romaanin tunnettu perheen päämies menehtyi aikoinaan. (Ed. Aittoniemi: Punainen viiva!) — Punainen viiva, aivan oikein, ed. Aittoniemi, oli romaanin nimi. Kun perheen päämies menehtyi suuren petoeläimen raatelemana, kysymyksessä oli tuolloin karhu.

Tästä aiheutui se, että vaikka rauhoitettuja petoeläimiä koskevaa lainsäädäntöä välillä uudistettiin, siihen jäi melkoinen aukko. Kun rauhoitettujen petoeläimien, joihin kuuluvat karhu, susi, ilves, ahma, norppa jnp. tekemiä vahinkoja, jotka aiheutuvat joko metsille, pelloille, kotieläimille, liikenteelle jnp., korvataan, siinä on se aukko, että ihminen on peräti unohtunut lainsäädännöstä.

On sanottava, että totta kai karhujen käyttäytyminen valtakunnan rajojen sisäpuolella on varmasti huomattavastikin muuttunut siitä, mitä se oli Punaisen viivan kirjoittamisen aikoihin. Karhut ovat tulleet paljon ihmiselle läheisemmiksi, kantakin on ilmeisesti lisääntynyt melkoisesti, ja karhut ovat tottuneet liikenteeseen jnp. Niin kuin olemme viime aikoina saaneet lehdistöstä lukea, yhteentörmäyksiä ihmisen ja karhun välillä on tapahtunut useitakin, jopa erittäin vakavin seurauksin.

Todella merkiksellistä tuntui, kun rupesin yhteydenoton jälkeen tarkastelemaan erästä Keski-Suomessa tapahtunutta viimeisintä onnettomuutta, että lainsäädäntö ei edellytä oikeastaan kenenkään korvaavan karhun aiheuttamia vahinkoja ihmiselle. Näin oli tässä keskisuomalaisessakin tapauksessa. Tämän vuoksi katsoin tarpeelliseksi ottaa tämän asian lakialoitteen muodossa esille, että se saataisiin korjattua.

Toivon, että lakialoite, joka todella lähtee siitä, että myös karhun ihmiselle aiheuttamat vahingot korvattaisiin, tulisi käsittelyyn ja saisi myönteisen lopun.

Viime aikoina on puhuttu siitä, että tämä kytettäisiin metsästyslakiin siinä mielessä, että metsästyskorttiin automaattisesti sisältyisi tietyn tyyppinen vakuutus. Se on eräs keino hoitaa asiaa, mutta on muistettava, että kaikki metsässä liikkujat eivät omaa metsästyskorttia eivätkä ole metsällä, vaan siellä on paljon marjastajia, sienestäjiä, lenkkeilijöitä, valokuvaajia jnp. Heidän osaltaan metsästyskorttiin automaattisesti sisältyvä vakuutus karhuvahingoista ei tietenkään tulisi kysymykseen. Tässä suhteessa katson, että tämän tyyppinen muutos metsästyslain 87 §:ään olisi paikallaan.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Mähösen tekemä aloite lähtee todella tarpeesta. Nämä tarpeet tulivat tietysti esille Keski-Suomen tapauksissa, joiden johdosta minuun ei ole ottanut varmasti sama henkilö yhteyttä, vaan eräs karhuturmassa loukkaantuneen sukulainen Vesilahdelta. Hän ihmetteli sitä, että petoeläimen ihmiselle aiheuttamia vahinkoja ei korvata yhteiskunnan varoista, ja ihmettelin itsekkin tätä, kunnes katsoin lakia, ja näinhän se oli.

Minä lähestyin ministeriötä tavanomaisella kirjallisella kysymyksellä, johon tuli vastauskin, jossa todettiin tämä ongelma ja myös se, että ministeriössä ollaan tutkimassa lainmuutosta asiassa, jotta se tulisi korjattua. Tuli se sitten sieltä tai tuli ed. Mähösen aloite sellaisenaan hyväksyttyä, koska se on varmasti lainsäädännöllisesti ja teknisesti ihan kunnossa oleva ja kunnollinen aloite, niin asia täytyy kyllä saada korjatuksi. Eihän karhun aiheuttamia tuhoja tule toistuvasti, mutta aivan yhtä hyvin, jos niitä tulee kymmenessä vuodessa yksi, tällaiselle ihmiselle korvaukset täytyy maksaa. Tällä hetkellä todella on niin, että mitään maksuja Keski-Suomessakin pedon raatelemiksi joutuneet ihmiset eivät saa.

Toivottavasti tämä menee nopeasti läpi ja asia tulee korjattua.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mähösen lakialoite on mielestäni aiheellinen, vaikka esimerkiksi ihmisen henkeä ei voi korvata rahalla eikä edes menetettyä terveyttä, niin kuin nyt on tapahtunut. Mutta sairauskulujen korvaaminen on aivan aiheellista.

Mielestäni ongelma karhuasiassa on syntynyt siitä, että karhukannan on annettu kasvaa liian

suureksi, sitä on suojeltu liikaa, ja toisaalta myös siitä, että luontokuvaajat kuvaavat haaskoilla hyvän ruoan ääressä karhuja, ja silloin karhu tottuu ihmiseen.

Mielestäni tehtävistä toimenpiteistä tärkein on se, että pyyntilupia kerta kaikkiaan myönnettäisiin reilummin kuin tällä hetkellä tehdään. Silloin valtio säästäisi myös petokorvausrahoissa, jotka ovat melko suuria. Nimittäin porotaloudellehan korvataan karhujen ja muiden petojen tappamat eläimet. Karhun kohdalla on kyllä niin, että kun karhu tappaa poronvasan, ei siitä monesti jää edes korvamerkkiä osoittamaan, että karhu on poron syönyt, eikä korvauksia aina välttämättä edes saada.

Toinen toimenpide on mielestäni se, että haaskalta kuvaaminen pitää aivan ehdottomasti mahdollisimman nopeasti kieltää. Mielestäni sellaisilla kuvilla ei ole mitään merkitystä eikä arvoa, jotka on haaskalla houkuteltu, ja sitten näyttää siltä, että hyvin on ollut rohkeita kuvaa- ja luonnonmukaisia kuvia saatu.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mähösen tekemä aloite on hyvä, ja ehdottomasti näin pitää menetellä, jos vahinkoja sattuu. Vahinkojen torjunnassa aina puhutaan ennaltaehkäisystä. Tässä torjunnassa olisi kyllä paljon tehtävää. Siinä mielessä minä kyllä ehdotan, jotta siihen ei riittä Vihtavuori, vaan ei kun lyijyä vain vähän isommissa murikoissa ja lupia saadaan, niin vahingotkin kyllä vähenevät.

On järjestöntä, jos meidän pitää suojella semmoisia määriä petoja Suomessa, jotka aiheuttavat kotieläimille vahinkoa. Me nostamme jatkuvasti vuosittain valtion talousarviossa korvaussummia sinne, lisätalousarvioissa nostetaan lisää korvaussummia ja ihan pelkästään sen takia, että petoja pidetään yllä ja suojellaan. Joillekin semmoisille tahoille, jotka tuntuvat näistä karhuista-kin tykkäävän, pitää tuoda karhuja tänne Etelä-Suomeen ja Turun seudulle erityisesti, tänne, missä on tammöisiä vihreitä arvoja, jotka pitävät näitä nalleja lemmikkieläiminä ikään kuin. Tähän pitää tuoda niitä siirtoistutuksina ja saavat nähdä, millaisia ne ovat. Täällä on nimittäin ruokaa. Tuolla Helsingin puistoissakin kissoja juoksee ja koiria ulkoilutetaan. Siitä vaan kokemaan, mitä on olla karhujen ja susien seassa.

Itse nimittäin asun semmoisella seudulla, jossa

ihminen kuoli. Hän oli kotoisin sieltä. Tunsin kaverin, joka Lappeenrannan seutuvilla jäi karhun suuhun. Ymmärrän sen tuskan, joka siinä on olemassa. Sen takia tuntuu järjettömältä koko tämä suojelutouhu.

Vähin, mitä tässä voidaan tehdä, on, että pitää ottaa myös ihminen huomioon, mitä ed. Mähönen tässä ehdottaa, ja ne tuskat, jottei sille ihmiselle jää itselle maksettavaksi, jos sattuu tällaisen vahingon kohteeksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 174/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 21/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

18) Hallituksen esitys laiksi korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehdoista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 196/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 22/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

